

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**ЯКІСТЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ
ВИКОРИСТАННЯ, ВІДТВОРЕННЯ ТА ОХОРОНИ ВОДНИХ
БІОРЕСУРСІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ**

Виконав: магістрант 2-го курсу, групи
8.2819-з
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
освітньо-професійної програми
«Публічне управління та
адміністрування»
В. В. Ярошенко

Керівник: завідувач кафедри соціології,
д.філос.н., доцент Скворець В.О.

Рецензент: доцент кафедри соціальної
філософії та управління, к.н.держ.упр.,
доцент Заїка О.В.

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Ярошенко Вікторія Валеріївна, студент 2 курсу магістратури, форми навчання заочної, факультету соціології та управління, спеціальність «публічне управління та адміністрування», адреса електронної пошти v.yaroshenko7583@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Якість публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів на регіональному рівні» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Ярошенко В. В.
Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) Скворець В. О.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	<u>соціології та управління</u>
Кафедра	<u>соціальної філософії та управління</u>
Рівень вищої освіти	<u>Магістр</u>
Спеціальність	<u>281 «Публічне управління та адміністрування»</u>
Освітньо-професійна програма	<u>«Публічне управління та адміністрування»</u>

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри соціальної
філософії та управління

_____ Т. І. Бутченко
« _____ » _____ 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Ярошенко Вікторія Валеріївна

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Якість публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів на регіональному рівні
керівник роботи Скворець Володимир Олексійович, професор кафедри, доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри соціології,

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «25» травня 2020 року № 606-с

2. Строк подання студентом роботи 4 грудня 2020 року

3. Вихідні дані до роботи Вдовенко Н. М. Державне регулювання розвитку аквакультури в Україні: Монографія. Київ: Кондор-Видавництво, 2013. 464 с.; Григор'єва Т.В. Правові засади використання, охорони та відтворення водних живих ресурсів: монографія. Харків: Право, 2011. С. 176; Алимов С. І. Рибне господарство України: стан і перспективи Київ : Вища освіта, 2003. 35 с.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Проаналізувати стан дослідження проблем публічного управління в галузі використання, відтворення та охорони водних біоресурсів. 2. Аналізувати та уточнити зміст основних понять: водні біоресурси, охорона водних біоресурсів, природокористування, управління відтворення та використання водних біоресурсів. 3. Обґрунтувати принципів та методів дослідження публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів. 4. Визначити характеристики моделей управління у галузі використання, відтворення та охорони водних біоресурсів. 5. Проаналізувати зарубіжний досвід публічного управління рибним сектором та міжнародну практику відносин України зі світовими партнерами у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів. 6. Охарактеризувати

механізм публічного управління в рибному секторі з метою подальшого розвитку в контексті адміністративних змін, беручи до уваги стратегічні орієнтири сектору та механізм державно-приватного партнерства. 7. Визначити шляхи вдосконалення публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів в Запорізькому регіоні.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) _____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Скворець В.О., завідувач кафедри соціології, д.філос.н., доцент	25.05.2020	25.05.2020
Розділ 2	Скворець В.О., завідувач кафедри соціології, д.філос.н., доцент	26.06.2020	26.06.2020
Розділ 3	Скворець В.О., завідувач кафедри соціології, д.філос.н., доцент	03.10.2020	03.10.2020

7. Дата видачі завдання _____ 25 травня 2020 року _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Березень – квітень 2020	<i>виконано</i>
2.	Бібліографічний пошук	Травень 2020	<i>виконано</i>
3.	Розробка основних положень роботи	Травень 2020	<i>виконано</i>
4.	I розділ	Червень 2020	<i>виконано</i>
5.	II розділ	Липень-серпень 2020	<i>виконано</i>
6.	III розділ	Жовтень – листопад 2020	<i>виконано</i>
7.	Систематизація висновків	Листопад 2020	<i>виконано</i>
8.	Нормоконтроль	Листопад – грудень 2020	<i>виконано</i>

Студент _____
(підпис)

В. В. Ярошенко _____
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____
(підпис)

В. О. Скворець _____
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис)

О.В. Заїка _____
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 76 сторінок, 84 позицій у списку літератури, 2 додатків.

якість публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів на регіональному рівні

Мета дослідження: обґрунтування методологічних засад та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів в контексті адміністративної реформи в Україні.

Об'єктом дослідження: публічне управління в галузі використання, відтворення та охорони водних біоресурсів.

Предмет дослідження: особливості реформування у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів.

Методи дослідження: аналіз, синтез, індукція, дедукція, структурно-функціональний, аналіз статистичних даних та теоретичний аналіз виконання завдань та функцій виконавчої рибоохоронної діяльності, методу управлінських функцій, впливу суб'єкта господарювання на знаряддя, тобто обсягу видобутку водних біоресурсів.

Висновки: 1. Українське рибальське співтовариство одностайно підтримало реформу, спрямовану на трансформацію рибного ринку для забезпечення його конкурентоспроможності, соціальної орієнтації та різних форм власності та управління. Слід враховувати світовий досвід впровадження реформ шляхом адаптації до ситуації в Україні на основі національної угоди та врахування тенденцій у світовому рибальстві.

Державне регулювання ринкових відносин у рибному господарстві відбувається у формі безпосереднього впливу держави на діяльність компаній за допомогою правових та інших адміністративних методів та опосередковано - через податкові заходи та кредитно-фінансову політику. Як показує практика, ці форми регулювання взаємопов'язані.

2. Основна позиція Державного агентства рибного господарства України як центрального органу виконавчої влади, діяльність якого управляється та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра аграрної політики та продовольства України. Відповідно до нормативних актів Державного агентства рибного господарства України головною роллю цього органу є реалізація державної рибної та рибної політики, охорона, експлуатація та відтворення живих водних ресурсів, регулювання рибальства, безпека морського транспорту; подання міністру пропозицій щодо формулювання державної політики у галузі рибного господарства та рибної промисловості, охорони, використання та відтворення водних живих ресурсів, морської безпеки суден риболовного флоту.

3. Встановлено, що після перетворення та реорганізації Державного комітету з рибного господарства у Державне агентство рибного господарства України було оптимізовано роботу персоналу та розширено повноваження Агентства. Відповідно до регламенту, Державне агентство рибного господарства України має завдання: узагальнити практику застосування законодавства у галузі рибного господарства, рибної промисловості, охорони та відтворення живих водних ресурсів, регулювання риболовлі, морської безпеки суден риболовного флоту, підготовка та підготовка актів щодо вдосконалення законодавства. Президент України, Кабінет Міністрів України, нормативно-правові акти Міністерства аграрної політики України з питань, що стосуються сфери діяльності Державного агентства рибного господарства України, та в установленому порядку подають їх міністру.

6. Визначено, що взаємодія Державного агентства рибного господарства України, промислових компаній та навчальних закладів, які готують фахівців з публічного управління, сприяє вдосконаленню та трансформації процесів публічного управління та відносин з державним управлінням.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ, ВІДТВОРЕННЯ ТА ОХОРОНИ ВОДНИХ БІОРЕСУРСІВ.....	11
1.1. Стан дослідження проблем в галузі використання, відтворення та охорони водних біоресурсів	11
1.2. Зміст основних понять: водні біоресурси, охорона водних біоресурсів, природокористування, управління відтворення та використання водних біоресурсів.....	17
1.3. Принципи та методи дослідження публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів.....	22
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ, ВІДТВОРЕННЯ ТА ОХОРОНИ ВОДНИХ БІОРЕСУРСІВ.....	28
2.1. Зміна моделей управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів.....	28
2.2. Зарубіжний досвід у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів.....	41
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ, ВІДТВОРЕННЯ ТА ОХОРОНИ ВОДНИХ БІОРЕСУРСІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....	47
3.1. Сучасний стан публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів на регіональному рівні.....	47
3.2. Удосконалення системи публічного управління у сфері рибного господарства.....	56
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	65
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

Актуальність дослідження. Риболовецький комплекс України розташований в країні нерівномірно через концентрацію належного природного потенціалу. У цьому контексті Запорізька область характеризується особливо сприятливим поєднанням позитивних факторів розвитку рибного господарства, а саме: багатством рибних ресурсів Азовського моря, налічується 109 річок, найбільша з яких - Дніпро, яка є важливою транспортною артерією України, що забезпечує промисловість регіону, і на ній побудовано ряд водосховищ., високий розвиток науково-технічної інфраструктури та інші сектори, включаючи ремонт і переробку суден, наявність персоналу, традиційно високе споживання риби та рибних продуктів.

Проблема ефективного використання водних біологічних ресурсів в Україні на сьогодні є однією з найактуальніших стосовно соціально-економічного розвитку країни. Відсутність збалансованої політики спричиняє великі втрати та призводить до втрати потенціалу економічного зростання. Ця ситуація особливо небезпечна у галузях, що мають важливе значення для національної економіки. Рибне господарство України - це неподільний рибогосподарський комплекс та особливою галуззю, що включає вилов водних біоресурсів та переробку, відтворення та охорону рибних запасів, наукову та кадрову діяльність. Важливість збереження рибної промисловості як цілісного сектору економіки впливає з необхідності забезпечення населення продовольством, із сфер національної економіки сировиною та відтворення природних живих ресурсів.

Незважаючи на велике теоретичне та практичне значення цієї проблеми в сучасній науково-правовій літературі України, науково-правова література була недостатньо висвітлена. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти вирішення проблем охорони та відтворення водних біоресурсів обговорюються в роботах С.І. Алімова, П.П. Борщівського, М.В. Грінжевський, К. І. Рижова, М. А. Хвесік, В. Г. Боровниця та ін. Це означає, що лише невелика кількість

науковців та співробітників тих самих органів рибоохорони займалися цим питанням.

Серед вітчизняних учених, які приділили увагу у своїх роботах вивченню методів публічного управління, присвячена низка публікацій, серед яких роботи таких науковців, як Ю. П. Битяк, А. О. Дегтяр, Т. В. Іванова, В. І. Курило, В. Я. Малиновський, О. М. Суходоля та багато інших авторів.

Об'єктом дослідження: публічне управління в галузі використання, відтворення та охорони водних біоресурсів.

Предмет дослідження: особливості реформування в сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів.

Метою дослідження є обґрунтування методологічних засад та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів в контексті адміністративної реформи в Україні.

Для досягнення мети в дипломі поставлені наступні завдання:

- проаналізувати стан дослідження проблем публічного управління в галузі використання, відтворення та охорони водних біоресурсів;
- аналіз та уточнення змісту основних понять: водні біоресурси, охорона водних біоресурсів, природокористування, управління відтворення та використання водних біоресурсів;
- обґрунтування принципів та методів дослідження публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів;
- визначити характеристики моделей управління у галузі використання, відтворення та охорони водних біоресурсів;
- проаналізувати зарубіжний досвід публічного управління рибним сектором та міжнародну практику відносин України зі світовими партнерами у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів;
- охарактеризувати механізм публічного управління в рибному секторі з метою подальшого розвитку в контексті адміністративних змін, беручи до

уваги стратегічні орієнтири сектору та механізм державно-приватного партнерства;

- визначити шляхи вдосконалення публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів в Запорізькому регіоні.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ, ВІДТВОРЕННЯ ТА ОХОРОНИ ВОДНИХ БІОРЕСУРСІВ

1.1. Стан дослідження проблем в галузі використання, відтворення та охорони водних біоресурсів

Використання, відтворення та охорони водних біоресурсів - це сфера, розвиток якої визначається не лише ринковим законодавством, а й специфікою відносин з публічним управлінням та проблемами, пов'язаними з адміністративними перетвореннями в Україні. Однією з основних причин необхідності публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів є нездатність ринкового механізму вирішувати проблеми економічного розвитку та його інфраструктури в певних ситуаціях, особливо в процесі адміністративної трансформації. Відсутність розвиненої ринкової системи призводить до невизначеності, що призводить до зниження ефективності публічного управління. Тому ринкові відносини та державне регулювання повинні стати частиною одного ефективного економічного механізму.

Відповідно до Положення про Міністерство рибного господарства України, затвердженого Указом Президента України від 20.01.1995 № 72/95 (далі – Положення № 95), одним з основних завдань цього міністерства є задоволення потреб суспільного виробництва та населення щодо рибних продуктів з високими споживчими характеристиками, що забезпечують конкурентоспроможність цієї продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Те саме завдання було встановлено Положення про Державний комітет рибного господарства України, затвердженого Указом Президента України від 06.11.1997 № 1250/97 (далі – Положення № 97). Положення № 95 або Положення № 97. Однак вони прямо не згадують про безпосередню роль

центрального органу виконавчої влади у рибному господарстві у забезпеченні продовольчої безпеки країни [2,3].

Концепція розвитку рибного господарства України, схвалена Постановою Верховної Ради України від 13.07.2000 № 1885-III [4], чітко зазначає, що стратегічні напрямки державної рибної політики спрямовані на створення сприятливих умов для стабілізації та збільшення конкурентоспроможного рибного виробництва продукція, з метою забезпечення продовольчої безпеки країни та задоволення потреб населення у галузі риби та рибних продуктів. Концепція [4], зокрема, підкреслює, що українська рибна промисловість відіграє важливу роль у розвитку продовольчого комплексу країни, незважаючи на значне скорочення споживання риби на душу населення (з 17,5 кг у 1990 р. до 5,9 кг у 1998 р.), в балансі м'яса та риби в країні становить близько 40% (у перерахунку на білок). Слід зазначити, що в багатьох регіонах країни, перших прибережних (АРК, Одеса, Миколаїв, Херсон, Запорозжя та Дніпропетровськ), вилов водних біоресурсів став одним з основних джерел зайнятості місцевого населення. Водночас особливістю української промисловості є те, що 80% сировини видобувається у виключних економічних зонах зарубіжних країн та у відкритій частині Світового океану, а 20% риби та інших водних біоресурсів - у виключній економічній зоні країни та воді. Також доречно звернути увагу на те, що рибне господарство тісно пов'язане з іншими галузями промисловості і залишається важливим постачальником сировини для виробництва біологічно активних речовин, ліки, а також кормова рибна мука для підприємств та організацій агропромислового комплексу. Крім того, рибальство є споживачем продуктів з різних галузей національної економіки, зокрема суднобудування, машинобудування та транспорту. Ці економічні умови, порушення міжгалузевих та економічних зв'язків, незначний обсяг робіт із відтворення рибних запасів сприяли зменшенню порівняно з 1990-1995 рр. Обсягів комерційного виробництва риби, вилову риби та інших водних біоресурсів.

Отже, основною метою економічної діяльності в українському рибальстві в майбутньому є населення України рибою та продуктами рибогосподарської діяльності шляхом поступового наближення виробництва та споживання риби та рибних продуктів до рівня, досягнутих у 1990 р. З цією метою слід продовжувати роботу: на основі широкого впровадження та досягнення прогресу в технологіях і техніках; підвищення ефективності використання сировини; відтворення та охорона рибних запасів; забезпечення якості та розширення асортименту рибної продукції; здійснення структурної перебудови рибного господарства та сприяння розвитку компаній та організацій усіх організаційно-правових форм господарювання. Важливим є також розвиток міжнародного та науково-технічного співробітництва, зовнішньоекономічних зв'язків у галузі рибного господарства та гармонізація українського законодавства щодо якості рибного господарства та рибних продуктів [4].

Закон України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» від 06.02.2003 № 486-IV [5], визначив основні правові та організаційні принципи забезпечення якості та безпеки риби та інших водних живих ресурсів, харчові продукти з них для життя та здоров'я населення, запобігання негативному впливу на навколишнє середовище у разі вилову, переробки, упаковки та переміщення через митний кордон України. Цей закон також трактував природу риби та інших водних живих ресурсів (водні біоресурси), як сукупність водних організмів, життя яких неможливе без присутності води та їх спеціального використання - як видобуток корисних копалин (рибальство, придбання, збирання тощо) від навколишнього середовища. У той же час вирощування водних біоресурсів у водних об'єктах рибного господарства в Україні дозволяється операторами лише з позитивною ветеринарно-санітарною оцінкою стану цих водних об'єктів [5].

Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 08.07.2011 № 3677-VI [6], по-перше визначив природу аквакультури як передбачуване використання водного промислу для сільськогосподарської продукції (риби, молюсків), безхребетних, водоростей,

інших водних організмів) шляхом їх штучного розведення та утримання; по-друге, рибальство як галузь, завданням якої є вивчення, охорона, відтворення, вирощування, використання водних біоресурсів, їх видобуток (видобуток, заготівля, заготівля), продаж та переробка харчових, технічних, кормових, оздоровчих та інших продуктів; по-третє, завдання державної рибної політики, перше з яких - забезпечення продовольчої безпеки країни, потім: управління рибальством, охорона та покращення умов перебування водних біоресурсів у природному середовищі, їх біорізноманіття шляхом захисту, відтворення та раціонального використання, науково обґрунтоване використання водних біологічних ресурсів, підвищення біологічної продуктивності водного рибальства шляхом відтворення водних біоресурсів, розвиток аквакультури, забезпечення раціонального використання рибних запасів, вдосконалення та розширення асортименту продукції для їх переробки, забезпечення рівних умов у промисловості, здійснення державного контролю [6].

Дослідженням перспектив розвитку вітчизняного ринку риби і рибопродукції присвячено роботи П.Т. Саблука, П.П. Борщевського, М.С. Стасишена, С.І. Алімова, О.В. Загороднюк, А.В. Захарчук, О.С. Курганської та ін. Ураховуючи результати ґрунтовних наукових досліджень даної проблеми і нові вимоги сьогодення, сучасні реалії вимагають вивчення і вирішення науково-практичних завдань, пов'язаних із подальшим розвитком рибопродуктової галузі за рахунок кращого використання власних сировинних ресурсів та впровадження інноваційних технологій переробки [7].

Численні публікації присвячені вивченню та адаптації інструментів публічного регулювання до нової парадигми постіндустріального суспільства, удосконаленню методів публічного управління в сучасній економіці та механізмах публічного управління, включаючи роботи вітчизняних вчених, таких як О. Ю. Амосов, М. М. Білинська, В. Г. Бодров, О. І. Васильєва, Б. М. Данилишин, О. І. Дацій, А. О. Дегтяр, О. М. Іваницька, Т. В. Іванова, В. А. Ільяшенко, М. Х. Корецький, О. П. Литвин, І. В. Розпутенко, О. М. Суходоля, В. П. Удовиченко, В. В. Юрчишин, а також основні праці

зарубіжних авторів Дж. Кейнса, Дж. Гелбрейта, П. Самуельсона, А. Сміта, Д. Стигліца та інших [7].

А. Сміт, безумовно, надав найбільш розгорнуту для свого часу схему відтворення суспільного багатства. Загалом він визнавав те, що саме земля складає саму велику, важливу та найбільш сталу частину багатства будь-якої великої країни. У кожному розвинутому суспільстві головний товарообмін відбувається між міськими та сільськими мешканцями [8, 9]. Ним також окреслений генетичний зв'язок виникнення цивілізацій із їх близькістю до водних артерій. Народи, що є першими носіями цивілізації, жили біля Середземного моря. З усіх країн на узбережжях Середземного моря, Єгипет першим почав займатися у суттєвих розмірах землеробством і промисловістю й удосконалював їх. Так, Верхній Єгипет ні у жодному місці не віддаляється більш ніж на декілька миль від Нілу, а у Нижньому Єгипті ця велика ріка розгалужується на множину рукавів, які за допомогою нескладних штучних споруд забезпечували водне сполучення не тільки між великими містами, а й між усіма значними сільськими поселеннями [8]. Лише за умови розвинутого сільського господарства, у випадку розташування фермерського господарства біля багатих рибою водойм, рента землевласника відповідає не тому, що фермер може отримати від землі, а тому, що він може отримати одночасно від землі та від моря (рента входить як складова частина у ціну риби). Хоча успішність є обмеженою та невизначеною у випадку збільшення кількості, як підкреслює А. Сміт, досить важливого продукту на ринку – риби та інших водних біоресурсів, через топографію країни, близькість чи віддаленість її різних провінцій від моря, кількість її озер та річок, багатство або бідність водойм рибою. Саме земля, рудники та рибальство, вважає А. Сміт, по-перше, є головними джерелами поповнення оборотного капіталу, по-друге, вимагають для своєї експлуатації як оборотного, так і основного капіталу. [8] Кількість продукту, що отримують від землі та рибальства, з огляду на їх природну продуктивність, залежить від розмірів та належного використання витрачених

на них капіталів. Якщо капітали однакові та однаково правильно застосовані, ця кількість пропорційна їх природній продуктивності [8, 9].

У своїй монографії Н. М. Вдовенко звернула увагу на механізм державного та публічного регулювання аквакультури шляхом запровадження дозволів на риболовецькі водні об'єкти. Подібним чином, якщо система ліцензування використовується для надання прав, регулювання та управління аквакультурною діяльністю та для надання права виключного користування водним об'єктам та землі під ними, податку або ліцензійного збору, залежно від того, що використовується, повинні поширюватися на весь правовий комплекс (водосховища та землі під ним). Податковий режим не повинен створювати відмінностей між водним об'єктом та землею під ним, як це зараз відбувається в Україні. Дві одиниці (вода та земля) слід розглядати як частину одного об'єкта оподаткування. Уряд України може використовувати інший термін замість слова "ліцензія", наприклад "затвердження", "дозвіл" або "концесія". Не має значення, що розуміється під «ліцензією», «схваленням», «дозволом» чи «концесією», і чи потрібна плата за видачу такого документа. Найголовніше, що встановлений термін має чітке і розумне визначення, що сам термін не використовується в інших законах, в іншому розумінні. Наприклад, в Індії використовуються терміни "реєстрація" та "свідоцтво". Для здійснення аквакультури кожна ферма повинна бути зареєстрована. Виробник повинен подати заявку на реєстрацію, і, якщо реєстрація дозволена, виробник видають сертифікат. Цей сертифікат діє п'ять років [10].

Огляд режимів аквакультури серед десятки провідних виробників аквакультури, включаючи Бразилію, Чилі, Грецію, Норвегію, Індію, Таїланд та Туреччину, показує, що більшість країн мають діючу систему ліцензування в цій галузі. Іншими словами, держава посилює контроль за тим, як її вирощують, а також більш ретельно контролює відбір у приватному рибному господарстві, оскільки часто бувають випадки, коли запаси сумнівного походження та якості купуються для економії. Важко передбачити наслідки впливу мутованого виду на водний об'єкт [10].

Виходячи з того, що за останні двадцять років аквакультура пережила період значного і стрімкого зростання порівняно з іншими галузями, вона стала передовою та важливою світовою галуззю, монографія аналізує розвиток вітчизняної системи державного регулювання рибного господарства [10].

Таким чином, сфера рибного господарства розглядається у контексті продовольчої безпеки з двох сторін: по-перше, з соціально-економічної, де визначаються ті її риси, які стосуються задоволення потреб населення в рибі та рибній продукції (за умови її прийнятності з точки зору якості, асортименту, ціни); по-друге, з екологічної та медико-соціальної сторони.

1.2. Зміст основних понять: водні біоресурси, охорона водних біоресурсів, природокористування, управління відтворення та використання водних біоресурсів

Відповідно до чинного законодавства України рибне господарство – це галузь, завданням якої є вивчення, захист, розмноження, вирощування, використання водних біоресурсів, їх вилов (видобуток, заготівля, ловля), продаж та переробка для харчових, технічних, кормових, медичних та інших продуктів, а також забезпечення безпеки судноплавства суден риболовного флоту [6].

Термін «водні біоресурси» та інші синонімічні конструкції, що містяться в українському законодавстві, вивчались юристами як окремі питання при вивченні інших тем. Тому можна виділити деякі наукові підходи до визначення водних живих ресурсів (далі – ВЖР): як суб'єкт правової охорони, використання та відтворення (Т. В. Григор'єва) [11]; як основа для риболовлі (Ю. І. Кудрін); як суб'єкт правовідносин у галузі аквакультури (Ю. В. Шовкун).

У 2003 р. Законом України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» введено поняття «водні біоресурси» у понятійно-термінологічний апарат природоресурсного законодавства, але не був популярним до другої спроби закріпити його у законодавстві України [5].

До запровадження в нормативно-правових актах України терміна «водні біоресурси» активно використовувались такі терміни, як ВЖР, «ВЖР загальнодержавного значення», «рибні ресурси», «живі об'єкти рибного господарства», «водні види водних живих ресурсів».

У своїй монографії Т. В. Григор'єва зазначила, що в чинних нормативних актах не існує єдиної концепції ВЖР, що регулює спільні відносини щодо використання, відтворення та захисту диких тварин та їх компонентів - ВЖР. З огляду на це, вона запропонувала ввести в законодавство України єдину правову концепцію ВЖР, під якою слід розуміти сукупність водних живих організмів (риб, водних тварин та інших водних організмів), які постійно або на певних стадіях свого розвитку знаходяться у воді, які перебувають у природній волі, напіввільних умовах або полоні, можуть підлягати застосуванню в державній юрисдикції [11].

Порівняно з визначеннями Закону України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» та Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», можна зробити висновок, що через вісім років «водні біоресурси» зміниться лише виключення зі списку головоногих молюсків (каракатиць, кальмарів, кальмарів тощо) [12, 13].

Навіть під час прийняття Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» законодавець пішов трохи далі, модифікуючи термін «водні біоресурси» та в статті 12 встановив, що до них належать:

- водні біоресурси, які за умов природної свободи внутрішніх вод, територіальних вод, континентального шельфу, виняткової (морської) економічної зони, транскордонних вод та внутрішніх риболовних об'єктів (їх частин) розташовані на території більш ніж одного регіону та у водах за межами юрисдикція України [6];

- водні біоресурси, розташовані у водних об'єктах на територіях природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, а також види, занесені до Червоної книги України [6].

Таким чином, водні біоресурси відносяться до природних ресурсів, тваринного світу та головною ознакою водних біоресурсів є те, що їх життя неможливе без перебування (знаходження) у воді.

Після прийняття Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» в 2011 р., Концепція Національної цільової економічної програми розвитку рибного господарства на період 2012-2016 рр. ще діє з терміном «риба та інші ВЖР» та Угодою про асоціацію між Україна, з одного боку, та Європейський Союз, Європейське співтовариство з атомної енергії та їхні держави-члени, з іншого боку, ратифікували Україну 16 вересня 2014 року – «рибні запаси» [12-15].

Нормативні акти, що визначають основні принципи дії, та національне регулювання у галузі використання, відтворення та охорони водних біоресурсів у майбутньому не визначатимуть будь-яке використання інших термінів, крім «водні біоресурси».

Охорона, використання і відтворення водних біоресурсів та регулювання рибальства – заходи направлені на збереження та поповнення природних популяцій водних біоресурсів з метою їх раціонального використання і підтриманні природної здатності їх до самовідтворення [16].

Правова охорона водних біоресурсів здійснюється таким чином, що законодавство визначає критерій відповідної та необхідної поведінки людини стосовно іншого та наслідки, що виникають внаслідок відхилень від встановлених законодавством стандартів поведінки [16].

Зміст правової охорони водних біоресурсів поєднує чотири обов'язкові елементи:

а) перелік водних біоресурсів, які підлягають охороні, встановлених законом;

б) сукупність превентивних, заборонних, репродуктивних, кримінальних та мотиваційних правових норм;

в) відповідальність за порушення екологічного законодавства та заходи щодо усунення несправності;

г) моніторинг стану водних біоресурсів [17, 18].

Такий захист водних біоресурсів органічно поєднується з іншими методами охорони навколишнього середовища загалом. Ця спільнота відображається в тому, що закон, який включає в свої стандарти досягнення науково-технічного прогресу, матеріальні, фінансові, організаційні та ідеологічні заходи держави щодо охорони навколишнього середовища, надає їм обов'язкову юридичну силу. Водночас екологічні норми, що містяться в правових регламентах, досягають своєї мети лише за наявності їх наукового обґрунтування, що забезпечує їх виконання необхідними економічними та матеріально-технічними засобами, організаційною роботою, освітою для відповідного екологічного світогляду. Сукупність правових норм та правовідносин, що відповідають їм, виконують функцію правового регулювання охорони водних біоресурсів, створюють його еколого-правовий механізм, який є одним із елементів системи управління якістю навколишнього середовища в цілому та складовою частиною водних біоресурсів. Структура еколого-правового механізму цієї охорони складається з наступних частин:

- екологічні стандарти та правовідносини, які їм відповідають і виконують функції основних екологічних вимог, адресованих усім користувачам;

- екологічні стандарти економічного законодавства, які виконують функції уточнення екологічних та правових вимог екологічного законодавства щодо планування, проектування, будівництва, реконструкції та експлуатації виробничо-господарських об'єктів та комплексів;

- екологічні стандарти адміністративних, цивільних, кримінальних, трудових, інших правовідносин, які їм відповідають і виконують завдання

визначення матеріальних, організаційно-правових гарантій відповідності екологічним та правовим нормам;

- еколого-правові відносини, що виникають внаслідок сукупності всіх складових механізму еколого-правового захисту, зокрема водних біологічних ресурсів та навколишнього середовища загалом [19].

Структура еколого-правового механізму показує, що в галузі охорони водних біоресурсів існує сукупність правових норм, що належать до різних галузей права. Існує кілька правових норм, які підпадають під різні галузі права. Тому норми державного законодавства регулюють діяльність органів державної влади з охорони та використання водних біоресурсів. Адміністративне законодавство регулює роботу адміністративних органів у галузі використання водних біоресурсів та контролю за охороною, а також заходи адміністративної профілактики та адміністративної відповідальності за порушення законодавчих норм щодо охорони та використання водних біоресурсів. Цивільне законодавство реалізує екологічні вимоги у галузі планування, проектування, будівництва та відшкодування шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону та використання водних біоресурсів. Кримінальне законодавство виконує функцію доквілля шляхом консолідації складу злочинів проти навколишнього середовища. Трудове законодавство містить норми, що передбачають як матеріальне стимулювання реалізації планів, так і заходів щодо охорони водних біоресурсів, а також засоби дисциплінарного стягнення на посадових осіб та окремих працівників за порушення законодавства про охорону водних біоресурсів [20-22].

Отже, Через відносно велику кількість синонімічних термінів, довідкова література пропонує наукову класифікацію водних біоресурсів:

- як загальне поняття: вся риба, що мешкає у водоймах України та континентальному шельфі; водні тварини; водні рослини в одних і тих же резервуарах;

- залежно від біологічних властивостей (форми тіла, розміру, структури тканини, біохімічного складу): риба; круглі роти (груші та суміші); безхребетні у воді; морські ссавці; вищі водні рослини та інші водорості;

- залежно від екологічних характеристик, що вказують на стан існування щодо природного середовища: морське; морське узбережжя; озеро; щорічно та інші.

Південний степовий район риборозведення обмежений південною частиною Запоріжжя, Миколаєва, Одеси, Херсона та Автономної Республіки Крим.

Розвиток зрошуваного сільського господарства в середині 70-х років відкрив широкі можливості для розвитку аквакультури у ставках у регіонах області. Але з кінця 90-х років, коли розпочався загальний спад у меліорації, ця тенденція розвитку аквакультури зупинилася і лише нещодавно відбулося відновлення.

У системі факторів, що впливають на розвиток підкомплексу рибної продукції в Україні, важливе місце посідають фактори, що визначають можливості промислового розвитку за станом продуктивних сил країни (третя група). З огляду на загальну економічну ситуацію, підкомплекс рибних продуктів може продовжувати функціонувати через наявний виробничий потенціал. Таким чином, допоміжний сектор підкомплексу певною мірою підтримується рибальством через риболовецьке спорядження, інвентар, механізми. У цій галузі менше кваліфікованих робітників та професіоналів, і є відповідні наукові установи. Все це дає підстави вважати, що національний риболовецький підкомплекс стане одним із лідерів у харчовій промисловості України шляхом створення відповідних економічних, організаційних, технічних, технологічних, нормативно-правових умов та впровадження науково обґрунтованих заходів.

Тому в даний час у секторі рибного господарства існує багато невирішених проблем, які призводять до зниження рівня забезпечення населення високоякісною вітчизняною рибною продукцією. Це робить цей

сегмент продовольчого ринку повністю залежним від імпортерів та загрожує національній безпеці. Це неможливо, саме тому ми закликаємо всіх постраждалих і чесних рибалок, незалежно від їхнього становища влади, прагнути захищати державне майно - наші природні ресурси.

1.3. Принципи та методи дослідження публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів

Створення системи публічного управління в Україні вимагає наукового обґрунтування методологічних підходів до вивчення цього процесу, розуміння послідовності та наукового прогнозування результатів та наслідків впровадження або відсутності реформ. Важливим напрямком наукових досліджень є з'ясування сутності та змісту визначення поняття "методологія" як основи наукових знань, що визначає прогрес і результати дослідницької діяльності в різних сферах суспільного життя.

Критеріями вибору дослідницького підходу можуть бути принципи діалектичної логіки, а саме:

- об'єктивність міркувань (вивчення предмета повинно базуватися на самому предметі, а не на нашому мисленні про нього);
- специфічність (при вивченні предмета необхідно враховувати його характеристики та особливі умови існування, принципи та методи вивчення предмета слід використовувати лише як орієнтир);
- всебічна рефлексія (предмет повинен бути врахований у всіх його контекстах та взаємозв'язках);
- історизм (знання об'єкта, не можна ігнорувати його розвиток, іменування, зміну).

Реалізація деяких наукових підходів здійснюється за допомогою дослідницьких механізмів, які залежно від змісту їх наповнення дозволяють враховувати кількісні та якісні показники, а також їх вплив на досліджувані

явища та процеси. Механізми, важелі, методи та засоби складають основу наукових досліджень. Публічне управління як потужна діяльність органів державного нагляду відбувається поза системою органів виконавчої влади. Зміст влади найбільш очевидний у публічному управлінні. Однак важливо зазначити, що в будь-якій демократичній країні виконавчі функції виконують не лише органи державної влади (наприклад, вони можуть бути делеговані місцевим органам влади та іншим неурядовим установам). Отже, частина функцій публічного управління виконується поза виконавчою владою, і в той же час частина функцій виконавчої влади може виконуватися і поза державною адміністрацією. У цьому полягає особливість взаємозв'язку термінів "виконавча влада" та "публічне управління". Однак у контексті цього дослідження сам факт існування безперечного зв'язку між владою та публічним управлінням дає змогу підкреслити цінності та характеристики громади [23].

Виходячи з цього розуміння соціально-ціннісних принципів публічного управління, його науковий вимір стає виправданням процесу досягнення оптимального управління організацією. У своїй праці "Філософія управління" американський дослідник М. Даймок зазначає, що сучасна теорія публічного управління є "новим науковим синтезом, який має суттєве значення для всіх областей знань та всіх проблем, що є частиною реалізації офіційної політики та програм" [23].

Слід підкреслити, що теорія публічного управління є міждисциплінарною наукою. Як результат, соціально-ціннісний вимір публічного управління також є явищем перетину багатьох галузей знань. Ця наукова спрямованість з'явилася на стику політичної теорії та управління (з провідною роллю політичної науки); пізніше широко використовувались результати інших соціальних наук - психології, філософії, права та соціології. Цікаво і несподівано порівняти теорію публічного управління з медициною в монографії, опублікованій американським політологом Ф. Мошером [24]. Тут ми звертаємо увагу на концептуальну подібність предметів цих наук, які на перший погляд дуже віддалені один від одного. Таким чином, медицина вимагає знання багатьох

суміжних дисциплін - анатомії, хімії, фізики. Однак поїздки до цих наук ще не означають знання самого предмета медицини. Те саме стосується теорії публічного управління [24].

Інформація з теорії політики, права, соціології, конфлікту, психології, економіки необхідна, але вони самі по собі не є предметом теорії публічного управління, це самостійні наукові галузі. Для того, щоб визначити предметну область соціальних та ціннісних досліджень публічного управління, необхідно визначити його місце в публічному управлінні як науковий відділ по відношенню до інших суспільних наук. Сфера адміністративного права є найближчою до науки публічного управління, оскільки обидві мають справу з однією сферою діяльності - державним управлінням. Але теорія публічного управління прагне об'єктивно розкрити діючі закони у сфері адміністративної діяльності, виходячи з цього надати рекомендації, тоді як предметом адміністративного права є значною мірою перетворення цих рекомендацій у чинне законодавство [23].

Адміністративне право повинно виконувати другорядну функцію з точки зору науки державного управління, але ця функція не є пасивною. Роль адміністративного права полягає у вираженні основних положень науки державного управління конкретною юридичною мовою у формі обов'язкових норм. Отже, правильно обрані правові форми можуть мати чітке значення для визначення та функціонування цих положень. Певним чином, взаємозв'язок між цими дисциплінами можна розглядати як питання взаємозв'язку між формою та змістом.

Також необхідно зосередити увагу на взаємозв'язку між теорією публічного управління та практики та теорією організації. Всі три галузі знань належать до ергологічних наук, тобто наук про організацію людської діяльності [23; 24].

Систематично досліджується джерельна база, вітчизняна та зарубіжна наукова література з публічного управління, державного регулювання економіки та державного управління та визначається проблемна область, яка

потребує наукового аналізу.

Дослідження показало, що рибне господарство - це сектор, розвиток якого визначається не лише ринковим законодавством, а й специфікою відносин з публічним управлінням та питаннями адміністративної трансформації в Україні. Однією з основних причин необхідності публічного управління у рибному секторі є нездатність ринкового механізму вирішувати проблеми економічного розвитку та його інфраструктури в певних ситуаціях, особливо в процесі адміністративної трансформації. Встановлено, що відсутність розвиненої ринкової системи призводить до невизначеності та невизначеності ефективного механізму прийняття державних рішень, що призводить до зниження ефективності публічного управління. Тому ринкові відносини та державне регулювання повинні стати частиною одного ефективного економічного механізму. В ринкових умовах було встановлено, що публічне управління відбувається у рибному господарстві у двох формах: прямий вплив держави на діяльність компаній за допомогою правових та інших адміністративних методів та опосередковано - через податкові заходи та кредитно-фінансову політику [25].

Зазначається, що участь держави в економічному процесі об'єктивна потреба забезпечити:

- соціальне відтворення в розширеному масштабі;
- життєздатність інтересів населення;
- підтримка балансу соціально-економічних інтересів різних груп в країні;
- єдність і цілісність територіального простору держави.

Встановлено керівні принципи впливу держави на управління рибним сектором і встановлено, що сучасне нормативно-правове забезпечення сектору сприяє його подальшому розвитку, а прийняті закони дають можливість ефективної діяльності в умовах економічних та адміністративних змін. На сьогоднішній день риболовецьке господарство України є інтегрованим виробничо-господарським комплексом, який об'єднує компанії, які займаються рибальством та видобутком інших водних біоресурсів, забезпечують

постачання, збереження, переробку та реалізацію рибних продуктів, аквакультуру, відновлення та захист рибних запасів, суднобудування, судноремонт, будівництво машин, рибальське обладнання, дослідження, конструкторські та технологічні розвиток, підготовка та перепідготовка кадрів тощо [25].

Методологічні підходи до ефективного прийняття управлінських рішень для розвитку рибної галузі вдосконалено на основі всебічної оцінки рівня її стійкості, яка, на відміну від нинішніх, враховує її територіальне розташування та нерівномірну просторову структуру. Аналізуючи зарубіжний досвід взаємодії України зі світовими партнерами та визначаючи особливості публічного управління промисловістю в інших країнах, Україна виявила свою активну участь у міжнародному співробітництві в галузі рибного господарства та міжнародній діяльності при укладанні угод у різних сферах рибного господарства [26].

Рибальство завжди відігравало важливу роль у постачанні країни продуктів харчування, постачанні сировини до суміжних галузей національної економіки та збільшенні зайнятості. Рибне господарство також є споживачами продуктів та послуг багатьох галузей промисловості країни, включаючи суднобудування та машинобудування, транспорт та інше.

Теоретичною основою дипломного дослідження є основні положення теорії природного господарства, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань еколого-економічного розвитку рибного комплексу в Україні. Методологічною основою дослідження є економічне моделювання - проектування моделі комплексу комерційного та екологічного рибальства та моделі його інноваційного розвитку; методи стратегічного аналізу, управління та програмування - для визначення стратегічних економічних та екологічних проблем розвитку рибного господарства в Україні, стратегічних програм для вирішення проблем океанічного рибальства та його флоту, шляхів розвитку рибного господарства у внутрішніх водах та Азово-Чорноморському регіоні; економіко-статистичні методи обробки та аналізу інформації - для оцінки стану

предмета дослідження за допомогою кореляційного, факторного, дисперсійного, регресійного аналізу; принцип детермінованості, методи систематизації, порівняння, екстраполяції, графічного подання інформації - з метою проведення причинного аналізу досліджуваних явищ [26].

Інформаційна база дослідження включала дані про національну статистику, нормативні акти України, показники бухгалтерського обліку, статистичні та оперативні звіти про рибне господарство, загальні показники виробничих підрозділів та підрозділів Державного управління рибного господарства, бізнес-плани, інвестиційні проекти компаній, висновки експертів, наукові монографії, економічний матеріал, економічні та екологічні публікації в періодичній науково-практичній пресі, дослідження - у тематичних збірках вітчизняних та зарубіжних авторів.

Дослідження повинні визначати стан рибної галузі, її територіальні та адміністративні органи, залучати інвестиції в аквакультуру, збільшувати державний бюджет, проводити дослідження та використовувати міжнародний досвід.

Матеріалом дослідження в роботі були нормативні акти, наукові, статистичні та розвідувальні дані рибної промисловості України. Дослідження використовує методи моніторингу та ретроспективний аналіз останніх досліджень та публікацій.

У дипломній роботі наведено дані Державного агентства рибного господарства України, Інституту рибних досліджень НААН в Україні та Асоціації внутрішніх водних об'єктів України «Укррибгосп».

Для написання дипломної роботи були використані такі методи дослідження, як теоретичні узагальнення та порівняльно-аналітичне оцінювання.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ, ВІДТВОРЕННЯ ТА ОХОРОНИ ВОДНИХ БІОРЕСУРСІВ

2.1. Зміна моделей управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів

У рибному секторі відбулися значні зміни під час правління в Російській Імперії Петра I. Ці нововведення цікаві тим, що вони стали основою положень, на основі яких були розроблені сучасні правила використання водних біоресурсів. Імператорською Хартією рибного господарства 1704 року імператор затвердив основи регулювання риболовлі та заборонив винищувальні методи видобутку водних біоресурсів: заколами, гаками без наживки та іншими методами. Місцеві заборони все частіше застосовуються для відновлення чисельності видів риб у певних водоймах. У 1752 р. обмежено промисел ряпушки, а в 1763 р. на Неві заборонено вилов стерляді. Законодавство про відтворення риби розпочалося в 1835 р. – видано указ про охорону місць нересту. Однак, у сфері водоохорони покладені Петром I ініціативи довго не мали практичного успіху. Так, природодослідник П. Паллас спостерігав у Росії абсолютну зневагу до стану річок та чистоти вод, включаючи питну. Уряд намагався змінити ситуацію, наприклад, у 1803 р. видано заборону на будівництво фабрик і заводів, що забруднюють річку вище за течією [27; 30].

Отже, під владою Російської Імперії Україна отримувала більше менш всебічно організовану систему публічного управління, що таким чином, дало поштовх до створення юридичного інституту у галузі природоохорони.

9 грудня 1918 р. організовано при Народному Комісаріаті продовольства – Головне управління з рибальства та рибної промисловості (далі – Головриба). І вже в 1920 р. Радою народних комісарів УРСР прийнятий Декрет «Про організацію рибальства та рибної промисловості на Україні». Відповідно до

цього Декрету керівництво Червоної Армії отримало розпорядження про негайне звільнення з військ осіб, які до призову професійно займалися видобутком водних біоресурсів, та про звільнення від призову в армію такої категорії осіб. Також заборонялося реквізувати в діючу армію коней і обладнання, необхідних для рибного лову [27].

7 березня 1923 р. підписано головою ВУЦВК Петровським і секретарем ВУЦВК Буздаліним Декрет Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету «Про організацію управління рибними господарствами», який визначає передачу морських, озерних та річкових земель у державну власність. Всі інструменти, пов'язані з роботою рибної галузі, націоналізовані. Цим Декретом організовується Рибне Управління Народного Комісаріату Продовольства УРСР. У статті 12 Декрету зазначено: «Самовільний вилов риби у вигляді промислу в районах загальнодержавного та місцевого значення карається за ст. 136 Кримінального Кодексу». Центральним органом управління рибальством по всій країні є Рибне Управління, яке знаходиться при народному Комісаріаті УРСР. Цей указ вперше встановив поділ рибної промисловості на два відділи: рибодобувний та контролюючий, та визначив офіційну посадову особу «інспектор-ревізор». Виявилось, що практична діяльність інспекторів охорони рибальства в цій галузі розпочалася з видання Декрету ВУЦВК від 7 березня 1923 року. [27; 31, с. 440].

У процесі формування державного органу «Рибне Управління», слід зазначити, що він виступає як юридичний орган, який використовує різні правові засоби оперативно-виконавчого та правоохоронного характеру, публічне управління у сфері рибного господарства. Це означає, що їх функції та завдання вже можна порівняти із сучасною системою управління рибальством.

До проголошення Україною незалежної держави Міністерство рибного господарства СРСР включало чотири великі незалежні виробничі підрозділи - Всесоюзну асоціацію рибальства «Азчорриба», Головне управління внутрішнього рибальства України «Укрголоврибгосп», об'єднання «Укррибпромзбут», Головне управління «Укрголоврибвод» та деякі компанії,

що входили до «Союзрибголгоспоб'єднання», Всесоюзних виробничих об'єднань «Ремрибфлот», «Союзсіткоснасть» та Всесоюзного науково-виробничого об'єднання по рибицтву [32].

Під час переходу до системи управління ринком із переходом приватних суб'єктів у приватну власність відбулася реструктуризація шляхом відокремлення, тобто приватизація власності. Загальне законодавство України про приватизацію сформульовано із Закону України «Про приватизацію державного майна» від 4 березня 1992 року, а також із Законів України: від «Про приватизацію невеликих державних підприємств» 6 березня 1992 р., «Про приватизаційні папери» від 6 березня 1992 р., «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» від 19 червня 1992 р., декретів Кабінету Міністрів України: «Про приватизацію цілісних майнових комплексів державних підприємств та їхніх структурних підрозділів, зданих в оренду» від 20 травня 1993 р., «Про приватизацію земельних ділянок» від 26 грудня 1992 р. та інші нормативні акти, прийняті відповідно до них [32].

Отже, відсутність ефективного державного контролю призвела до краху рибної промисловості, що призвело до її структурних змін та руйнування єдиного рибальського комплексу. Це інакше не могло вплинути на структуру управління галуззю, яка неодноразово зазнавала багатьох реорганізацій та перетворень адміністративного органу [33].

Постановою «Про Державний комітет України по рибному господарству і рибній промисловості» від 1 серпня 1992 р. створено Державний комітет України по рибному господарству і рибній промисловості. Відповідно до цієї постанови Державний комітет України по рибному господарству і рибній промисловості є центральним органом виконавчої влади, підпорядкованим Кабінету Міністрів України, і входить до складу агропромислового комплексу України. Комітет реалізує державну політику розвитку рибного господарства та рибної промисловості, підтримує структурну перебудову економіки у цій галузі та бере участь у створенні системи заходів для забезпечення економічної незалежності України [33].

Таким чином Державний комітет України по рибному господарству і рибній промисловості допомагає міністерствам та уряду в цілому у реалізації державної політики, виконуючи функції публічного управління, як правило, міжгалузеві або функціональні. Державні комітети – органи єдиноначальні. У межах своїх повноважень вони можуть видавати загальнообов'язкові нормативно-правові акти.

Наступним кроком у реформі центрального виконавчого комітету з охорони рибальства стала передача Державного комітету України по рибному господарству і рибній промисловості в Міністерство рибного господарства України, відповідно Указу Президента України від 20 січня 1995 року. Організаційно-правові повноваження новоствореного центрального органу виконавчої влади не змінилися в результаті трансформації [32; 34].

Слід зазначити, що у період з 1986 по 1996 рік в Україні було добуто 90 000 тон прісноводної риби. Цей обсяг виробництва був досягнутий завдяки стабільному розвитку рибальства, який базувався на дотриманні технологій аквакультури та відтворенні рибних запасів. Тому програмні документи щодо розвитку промисловості в сучасних умовах передбачають збільшення обсягів ринкового виробництва цінних видів риб до 80 тис. тон на рік, відновлення 16,05 тис. га водного дзеркала у акваторіях, будівництво та встановлення у водосховищах менше 1850 одиниць штучних модулів тертя (для відтворення напівпроникних та морських риб) для скидання понад 37 мільйонів штук у природні водойми молодь цінних видів риб. У той же час, регуляторні заходи є загалом базовою платформою для досягнення країною запланованих показників рибного господарства та інших водних біологічних ресурсів на загальну кількість 375 тис. тон [33].

Указом Президента України від 25 липня 1997 року на базі Міністерства рибного господарства України створено Державний комітет рибного господарства України, який став правонаступником прав та обов'язків скасованого Міністерства рибного господарства України. До його складу входили державний орган з питань захисту рибного господарства Головне

управління з рибальства та рибної промисловості [32; 34].

15 березня 2000 року за рішенням Кабінету Міністрів на базі Державного комітету рибного господарства, що ліквідується, утворено Державний департамент рибного господарства, як урядову державну адміністрацію при Міністерстві аграрної політики України. У цьому випадку передача органів виконавчої влади в галузі рибного господарства здійснюється під управлінням іншої юридичної галузі – Міністерства аграрної політики України [32].

Всі інші перетворення, ліквідації, реорганізації органів виконавчої влади рибного господарства до цього дня зберегли однакові організаційно-правові повноваження, завдання та функції управління. Однак все це призвело до втрати майна державних компаній та колективної власності у формі ліквідації окремих структурних підрозділів або створення декількох на базі однієї компанії, тобто передачі або поглинання майна, активів, прав та обов'язків правонаступникам. Все це призвело до відсутності державної рибної політики та підтримки урядових рибних агентств.

В даний час центральним органом виконавчої влади є Державне агентство рибного господарства (далі - Державне агентство рибного господарства), діяльність якого управляється та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра аграрної політики та продовольства України [35]. Організаційні відносини формуються в системі органів охорони рибного господарства і характеризуються наявністю відповідних систем управління та підсистем, в яких можна контролювати різні органи управління: органи влади, місцеві органи влади, управління та окремі працівники [35].

Так, відповідно до наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України створено «Про органи рибоохорони Державного агентства рибного господарства України» створюються – Головне управління охорони водних біоресурсів у м. Києві (далі – Головрибвод) та управління охорони, використання і відтворення водних біоресурсів та регулювання рибальства в області, басейнові управління, басейновий відділ (далі – Держрибоохорона). Територіальні органи Державного агентства рибного

господарства України, які діють у межах та підпорядковуються Державному агентству рибного господарства України [36].

Територіальні органи охорони рибальства повинні створити відповідну систему, ефективність якої залежить від рівня порядку, організації та згуртованості на всіх рівнях. В одній системі вони пов'язані змістом діяльності - виконавчо-розпорядчої та спільною основою установи - державною власністю. Вони підпорядковуються майновим правам держави, мають статус юридичної особи і одночасно вирішують різні питання оперативного управління та захисту рибного сектора. В рибному секторі існує багато інших державних установ та неурядових організацій. Окрім головних управлінь охорони державного рибальства, існують також територіальні управління Міністерства екології та природних ресурсів та Державної екологічної інспекції, управління ветеринарної поліції, територіальні управління Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України та Державна прикордонна служба України. До цього слід додати громадські організації та значну кількість безкоштовних ресурсів від державних інспекторів рибного господарства [37, с. 76].

Відповідно до цілей виробництва аквакультури та згідно до Закону України “Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів” від 08.07.2011 № 3677–VI можна зробити висновки, що Україна може створити комплексну систему державного регулювання аквакультури з метою стабілізації та збільшення виробництва конкурентоспроможної рибної продукції з метою забезпечення продовольчої безпеки та зменшення негативних наслідків для економіки. У сучасних економічних умовах створення системи регулювання аквакультури на основі ліцензій на діяльність у цій галузі є важливим завданням. Отримання ліцензії є необхідною умовою для здійснення аквакультурної діяльності в Україні. Дозвіл повинен передбачати та демонструвати, що риболов є уповноваженим на риболовлю відповідно до чинного законодавства. Концепція ліцензування була багато обговорена на семінарі, який відбувся в листопаді 2011 року в Києві на міжнародному

семінарі Європейського Союзу в рамках інструменту інституційного будівництва TAIEХ "Розвиток механізмів управління аквакультурою", де було вирішено, що Україна вивчить та розгляне питання ліцензування в галузі аквакультури. На основі консультацій та обговорень СРЗ ФАО представила проектні норми щодо ліцензування діяльності в галузі аквакультури в Україні в рамках свого контрпроєкту, метою якого є запровадження системи ліцензування для вдосконалення норм та контролю в галузі аквакультури. Систему ліцензування аквакультури можна розглядати як формальний механізм, за допомогою якого уряд дозволяє громадянам займатися аквакультурою та визначає права та обов'язки ліцензіата. Система ліцензування також дозволяє уряду визначити конкретні заходи для кожного окремого напрямку та виду аквакультури, забезпечити контроль та нагляд за діяльністю організацій аквакультури та забезпечити відповідність стандартам. Наприклад, завдяки умовам дозволу, які можуть бути встановлені у формі дозволу, уряд може встановити стандарти належного управління, такі як вимоги до збору наукових даних або звітності про діяльність аквакультури. Загроза відкликання або анулювання ліцензії через невідповідність технічним стандартам допоможе забезпечити відповідність та відповідальну поведінку. Ліцензування повинно передбачати виключне право користування, що означає, що виключне використання певного водного об'єкта та земельної ділянки під ним зарезервовано для ліцензіата. Зобов'язання щодо ліцензування не обов'язково включають виплату роялті. І навпаки, ліцензії можна видавати за низьку номінальну плату. Це в поєднанні з тривалим періодом ліцензування забезпечує виробників довгостроковою безпекою та стимулює реінвестування та розширення виробництва. Це демонструє необхідність видачі ліцензій на аквакультуру для регулювання та управління діяльністю, а також надання права виключного користування водному об'єкту та землі під ним [33].

Постановою Кабінету Міністрів України затверджено «Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для проведення селекції у рибному господарстві» від 01.03.2007 № 352 [38]. Однак

загальноновизнана методологія, яка обґрунтовує необхідність державної підтримки аквакультури, не затверджена. Складність цього числа полягає у пошуку оптимального співвідношення ринкового та державного важелів для регулювання системи впровадження результатів вибірки. Адже при «недостатньому» рівні державного регулювання відбудеться стихійний розвиток аквакультури із значним використанням у виробництві екстрактивного матеріалу, не буде спеціально розробленої системи масового виробництва молодняка риби. На «надмірному» рівні фермери перестануть орієнтуватися на ринкові сигнали та пов'язуватимуть свою діяльність з бюджетним фінансуванням, що неминуче впливатиме на рівень конкурентоспроможності та риби [38].

Таким чином, при дослідженні змін моделей управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів, можна відмітити, що формування державного управління в галузі рибного господарства необхідно розрізнити два етапи розвитку. Перший включає організаційні функції охорони природи загалом, а другий - створення єдиного централізованого управління органами виконавчої влади, де роль і функції полягали у захисті використання водних біоресурсів. Встановлено, що на час козацько-гетьманських джерел українського законодавства у галузі охорони природи, до якого входили органи охорони риби, були: звичаєве право та побутові традиції; традиційне законодавство княжого та литовсько-руського періодів. Поворотним моментом у формуванні органів охорони рибальства став перехід території України до Російської імперії. За правління Петра I вони почали розробляти перші законодавчі правила, використання живих водних ресурсів.

Матеріально-технічна база рибної промисловості за часів колишнього СРСР дозволяла щорічно отримувати, переробляти, зберігати та продавати приблизно 1 200 тис. тон продукції на території колишнього СРСР. Однак після проголошення незалежності України не було потреби поставляти рибу на територію колишнього СРСР. Сировинна база українського риболовного флоту різко звузилась. З середини 90-х років в Україні почала формуватися нова

ситуація на рибному ринку. Особливістю рибного ринку в Чорноморському регіоні є те, що після зменшення митних зборів на українському ринку переважає риба, що походить з Норвегії, замість російської. Досвід показує, що рибна промисловість України спеціалізується головним чином на виробництві консервованих сардин та продажу свіжої та замороженої риби [39].

За площею (113,4 тис. км²) Азово-Чорноморський економічний район посідає перше місце в Україні та займає 19 % її території. Азово-Чорноморський економічний район розташований у південній частині України, має вихід до Чорного та Азовського морів. До Азово-Чорноморського економічного району України належать Одеський, Миколаївський, Херсонський, Запорізький, та Донецький регіони. Ця територія має вигідне географічне розташування, оскільки вона знаходиться на перехресті національних та міжнародних доріг в Азово-Чорноморському регіоні. Прибережне розташування сприяє розвитку порту та риболовлі. Через територію Причорномор'я проходять важливі залізничні, річкові та повітряні шляхи, що з'єднують економічні райони України з багатьма зарубіжними країнами [41].

Дослідження показують, що рибний сектор Азово-Чорноморського регіону включає:

- користувачі живих водних ресурсів;
- морські порти;
- наукові установи;
- навчальні заклади;
- підприємства, що спеціалізуються на розведенні різних видів риб;
- різні форми власності на аквакультуру;
- рибні та морепродукти консервні підприємства.

Інфраструктура риби та харчових продуктів з них у роки СРСР включала промисловий флот (Одеса, Севастополь, Керч, Бердянськ, Маріуполь), систему постачання продуктів та сировини (залізничний, автомобільний та морський транспорт), систему зберігання риби, інших водних біоресурсів та рибних

продуктів) та система переробки компанії (консервна та рибопереробна діяльність на суші, оптова та роздрібна торгівля та науково-дослідні інститути).

У районі Чорного моря його ловили лише у внутрішніх водах та на обмеженій території поблизу Мавританії. Попит на рибну продукцію був лише частковим - переважно споживачами Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ та Державного матеріального резерву.

У 1996 році Україна уклала угоду про вільну торгівлю з країнами Балтії, що трохи змінило ситуацію на краще. Нинішня застаріла виробнича база рибної промисловості не дозволяє виробляти продукцію, що відповідає вимогам часу. Статистика свідчить, що Україна втрачає дві третини вилову через анексію Криму. У 2013 році Україна виловила 216 тис. тон риби. При цьому в районі Чорного моря виловлено 82 тис. тон, з них 52 тис. тон - кримські рибалки, що становить 65% вилову в регіоні. Крім того, Чорноморський флот виловив 98 тис. тон риби у Світовому океані, що становить 100% вилову в морських водах. Якщо додати ці цифри, Крим становить 150 тис. тон, що становить дві третини загального вилову [40].

Основним фактором попиту на основні рибні продукти є споживання рибних продуктів. У багатьох країнах рибні товари є стратегічним елементом продовольчого забезпечення держави [42, с. 72]. Медично прийнятна кількість споживаної риби на рік має становити 12 кг, а раціонально - 20 кг. В Україні, згідно з табл. 1, виробництво риби зменшилось більш ніж у 4,5 рази порівняно з 1995 та 2000 роками (табл. 2.1.) (Додаток А).

У 2019 році 428 користувачів водних біоресурсів здійснювали свою діяльність, пов'язану з виловом водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах загальнодержавного значення, на яких затверджені ліміти та прогнози допустимого спеціального використання водних біоресурсів. Зазначеними користувачами в рибогосподарських водних об'єктах та на континентальному шельфі України у 2019 році виловлено 51,5 тис. тон водних біоресурсів, що на 2,2% більше показника 2018 року, з них:

- 16,1 тис. тон виловлено в Азовському морі, що є менше минулорічних

даних на 24,8% (21,3 тис. тон);

- 14,1 тис. тон виловлено в Чорному морі, що показало зростання на 64% (8,6 тис. тон) у порівнянні з 2018 роком;

- 21,3 тис. тон виловлено у внутрішніх водоймах, що також вказує на незначне зростання на 4,3% (20,4 тис. тон).

За даними територіальних органів Держрибагентства в умовах аквакультури у 2019 році рибогосподарську діяльність здійснювали близько 3,6 тис. суб'єктів господарювання.

У 2019 році загалом вирощено 18,6 тис. тон товарної продукції аквакультури, у тому числі: у ставах – 16 391 тон, у садках – 22,2 тон, у басейнах – 583,5 тон, в акваріумах – 117,3 тон, в інших водних об'єктах – 1489,9 тон.

У 2019 році загалом виловлено 14 959 тон товарної продукції аквакультури: у ставах – 13 544 тон, у садках – 21,4 тони, у басейнах – 527,5 тон, в акваріумах – 117,3 тон, в інших водних об'єктах – 749,6 тон. [42].

Сучасна ситуація в рибній галузі в Україні, а отже, і в Азово-Чорноморському регіоні зумовлена низкою обставин: непропорційно високими цінами населення, порушеннями відносин між сировинними та переробними компаніями, різницею в доходах між учасниками ринку рибні продукти (виробники, переробники, продавці та інші).

На початку періоду перебудови Україна не могла захистити рибальство від кризи. Україна була змушена відкрити доступ до імпортової риби та рибних продуктів. У 1999 р. Україна знизила ввізне мито на заморожену рибну продукцію з 20% до 5%, що призвело до різкого збільшення кількості імпортованих рибних продуктів на внутрішніх ринках. Поступово частка вітчизняних рибних продуктів зменшилась до 10%. В Україну імпортується заморожена та охолоджена риба у вигляді туш та філе [43, с. 27].

Результати діяльності відокремленого структурного підрозділу Миколаївської митниці – митного поста «Миколаїв-морський» [47] показали, що імпортна рибна продукція, що складається із замороженої риби та рибного

філе, є однією з основних бюджетних продуктів. «У 2013 році митним постом оброблено 33,6 млн. т риби мороженої на загальну суму за митним обрахуванням вартості – 537,5 млн. грн.; платежі становили 109,2 млн. грн. за митної вартості одиниці товару 16,0 грн.; відповідно по рибному філе 3,2 млн. т, 73,1 млн. грн., 14,6 млн. грн. та 22,5 грн. Порівняно з 2012 р. у 2013 р. збільшено суму надходження сплачених митних платежів за товарною групою «риба морожена» на 34,0 млн. грн. (фактично – 115,4 млн. грн.); «рибне філе» – на 2,2 млн. грн. (фактично – 9,2 млн. грн.). За питомою вагою серед 18 найбільших суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в 2013 р. ПП «Торговий дім «Українська рибна компанія» займає 7,8% від суми сплачених податків (сплачено 7,1 млн. грн.) під час оформлення імпортованих товарів на митному посту» [41, с. 44].

Зрозуміло, що для споживачів, які задовольняють попит на їжу, якщо вона хорошої якості, для споживача не має значення, звідки вони походять. Однак для державної економіки це походить від її безпеки, в даному випадку - продовольчої. З одного боку, найважливішим завданням держави є забезпечення населення всіма необхідними продовольчими товарами, навіть в умовах недостатнього виробництва. З іншого боку, необхідно забезпечити незалежність держави від іноземних виробників та підтримати власне виробництво, особливо для працевлаштування.

Досвід показує, що значна частина не зібраної риби продається у багатьох магазинах. Відповідно до чинного законодавства, національні контролюючі органи зобов'язані повідомити керівництво магазину про мету та терміни перевірки протягом десяти днів, щоб здійснити масштабну перевірку. У цей період неоплачувана продукція зникає з магазину.

Щорічне зменшення вилову риби зумовлене старінням риболовного флоту та відсутністю належного фінансування для цього сектору. Згідно з опитуванням [47], середній вік українських кораблів становить понад 20 років, а технічний знос - понад 80%.

Останніми роками спостерігається значне недофінансування

дослідницьких установ, що характерно для України загалом та узбережжя Чорного моря зокрема. Як результат, фундаментальні та прикладні дослідження відстають від сучасної світової науки і, як наслідок, призводять до погіршення рибного господарства, низького рівня технологічної та технічної основи виробництва, не конкурентоспроможності рибної продукції та скорочення виробництва в регіоні. Крім того, це призводить до значного відтоку високопрофесійних наукових кадрів і, як наслідок, до втрати сучасних наукових розробок.

Занепад рибальського флоту посилюється тим, що влада передала частину океанського флоту в оренду наземним компаніям, які намагаються найінтенсивніше керувати судами і не зацікавлені в ремонті та модернізації. На початок 2011 р. Вітчизняний риболовецький флот складався з 146 суден, сім з яких ловили рибу у водах Світового океану [48, с. 21].

До березня 2014 року всі компанії, які займаються рибальством, аквакультурою та переробкою риби, знаходились в офісі Державного агентства рибного господарства України, до функцій якого входить контроль за дотриманням правил риболовлі, вжиття заходів щодо збереження рибних запасів, дозволів та заборон на риболовлю, забезпечення контролю та нагляду за дотриманням правил рибальства, розробка методів штучного вирощування риби [49, с. 24]. Однак ефективне функціонування рибного господарства можливе лише за наявності не лише державного органу, а й при ефективному функціонуванні компаній з іншого рибного господарства [50]. Динаміка імпорту в останні роки різноманітна і стабільний надлишок імпорту над експортом. Частка експортованої рибної продукції в обсязі їх імпорту з кожним роком зменшується, що свідчить про посилення залежності нашої країни від зовнішніх постачальників стратегічно важливої продукції. На наш погляд, усунення цієї залежності є найважливішим стратегічним завданням українського Причорномор'я з метою порятунку рибальства від кризи та його подальшого сталого розвитку [50].

Отже, сучасний стан рибної промисловості та природних водосховищ

Азов-Чорноморського регіону, як і всієї України, є незадовільним. Тіньові виробни, як вітчизняні, так і імпорвні, негативно впливають на рибну консервну промисловість. Однією з найбільш нагальних проблем є брак сировини. Було підтверджено, що, враховуючи довгострокову тенденцію щорічного зниження рибогосподарської діяльності в Україні та Азов-Чорноморському регіоні, зокрема, зменшення рибних ресурсів, старіння та майже відсутність механізмів відновлення, неповну законодавчу базу тощо, необхідно розробити ефективні заходи для подолання ситуації.

Можливе регулювання рибної галузі в регіоні повинно базуватися на історичному досвіді, а отже, має бути оснащене економічними, технологічними, регуляторними та організаційно-управлінськими компонентами, враховуючи особливості галузі, що вимагає подальших досліджень. Слід мати на увазі, що науково-технічна підтримка відіграє важливу роль.

Таким чином, наступні напрямки можуть бути пріоритетними сферами наукової підтримки рибальства в Україні:

- наукове обґрунтування сировинної бази та раціональний промисел;
- аквакультура;
- захист водних екосистем;
- технології переробки водних біологічних ресурсів.

Потенціал промислового використання живих ресурсів у Азов-Чорноморському регіоні потрібно визначати з урахуванням стану його екосистеми. Стабільний розвиток рибного господарства в Україні можливий лише за рахунок раціонального використання та відтворення живих водних ресурсів.

2.2. Зарубіжний досвід у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів

У багатьох країнах світу сфера економіки та охорони природи часто

розглядається як окрема або навіть суперечлива діяльність. Для цього потрібен новий інтегрований підхід, який може забезпечити як економічне зростання, так і захист навколишнього середовища.

Більшість розвинених країн досягли позитивних результатів у галузі екологічного менеджменту, які заслуговують на увагу. Слід зазначити, що методи вирішення екологічних проблем у різних країнах, що становлять спільний інтерес, специфічні для деяких характеристик. Останні відображають, з одного боку, специфічні особливості механізму економічного регулювання, характерні для певного рівня соціально-економічного розвитку, а з іншого боку, характеристики механізму управління, який має місце в певній країні. У кожній країні система природокористування має певні особливості. Система природокористування формується на основі кількості природних ресурсів, ступеня його вивчення, ефективності використання окремих компонентів та рівня економічного навантаження.

В зарубіжних країнах існує багато концепцій екологічного управління, в основу яких покладено басейновий підхід. Басейн річки розвинувся найбільше у Франції, де створена і діє високоефективна система управління водними ресурсами, яка визнана однією з найкращих у світі. Завдяки впровадженню цієї системи екологічний стан річок у Франції значно покращився. У грудні 1964 р., згідно із Законом про води вся територія Франції була розділена на шість водних агентств відповідно до гідрологічних характеристик території [51].

Кожне агентство організовано таким чином:

- співробітники агентства готують програму та впроваджують її після затвердження (наукова частина);
- програма, в якій задіяно близько 60 представників зацікавлених сторін, плату за воду, гранти та позики (форум).

Кожне відомство має наступні обов'язки:

- розробити п'ятирічні інвестиційні програми з управління водними ресурсами;
- збирати плату за кожен кубічний метр води, отриманої з

природного джерела води, або за кожен тонну відходів, скинутих у природні водойми;

- розподіліть гранти або позики з низькими відсотками серед усіх зацікавлених сторін (міст, промисловості тощо), що сприяють реалізації п'ятирічної програми [51].

У США концепція розвитку річкового басейну, як правило, передбачає пропозицію щодо захисту від паводків, яка враховує будь-які існуючі або потенційні структури по всьому басейну річки. У той же час багатоцільові проекти повинні вирішувати щонайменше чотири завдання: судноплавство, захист від повені, зрошення та виробництво електроенергії. Основою для реалізації цієї концепції став документ Білого дому № 308, де зібрано 308 звітів з різних куточків США. В результаті були розроблені програми розвитку Колумбії, Міссурі, Верхнього Огайо та багатьох інших річок [52].

Поряд зі своїми позитивними рисами, концепція має ряд недоліків:

1) вона не вирішує всіх проблем природокористування, оскільки спочатку вони мали на меті вирішення інших проблем;

2) вирішення проблем охорони природи вважається важливим, але доповнюючим аспектом, тому воно здійснюється спочатку технічними засобами, а вже потім економічними та охороною природи [52].

У Великобританії управління водними ресурсами базується на принципі річкового басейну і має регіональний характер. У 1974 р. було створено 10 регіональних органів охорони вод, які розширили сферу застосування до найбільших річкових басейнів. Управління водними ресурсами відповідає за водопостачання, знешкодження відходів, очищення стічних вод, запобігання забрудненню, захист від повеней, риболовлю, відпочинок, збереження естетичної цінності річки тощо. Вони повністю незалежні і повністю відповідають за стан водних ресурсів у басейні річки. Фінансова підтримка діяльності міністерств зумовлена "продажем" послуг з управління водними ресурсами, частково з бюджету та інших джерел фінансування [52].

Ієрархією регіональних органів керує Національна рада з питань водних

ресурсів, яка виконує дорадчі функції уряду та регіональних органів та підтримує розробку єдиної політики управління водними ресурсами. Структури регіонального управління не є повністю автономними. Їх система включає державний рівень, де розвиваються проблеми загальної стратегії використання та охорони водних ресурсів. Ці питання відстежуються спільно міністерствами: Міністерством сільського господарства та Міністерством навколишнього середовища [53].

Особливості розвитку системи управління водними ресурсами в різних країнах наводяться в табл. 2.2 (Додаток Б) [54].

Казахстан є першопрохідцем серед країн колишнього СРСР в організації та підтримці процесу планування ІУВР на національному рівні. У період з 2000 по 2003 рік в країні були створені певні умови, зокрема ключова роль в управлінні водними ресурсами була законодавчо відведена Комітету з водних ресурсів (КВР) Міністерства сільського господарства та восьми органам управління річковими басейнами (БРЕ), але їх ефективна робота вимагає значного збільшення організаційна спроможність. До 2003 року було прийнято нове водне законодавство. Однак, щоб збільшити ступінь впливу на прийняття рішень, потрібно було розробити набір прямих правових актів [55].

Процес планування ІУВР у Казахстані розпочався у кількох сферах. Спочатку на міжнародному рівні, де уряд Казахстану відповідав за домовленість на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі скласти план реалізації принципів сталого управління та розвитку водних ресурсів до 2005 року.

ІУВР розробляється безпосередньо з червня 2004 року за підтримки Національного проекту ПРООН щодо ІУВР та Плану охорони вод для Казахстану, уряду Норвегії, Департаменту міжнародного розвитку Великобританії та Глобального водного партнерства.

Україна перебуває в процесі реформування своєї системи управління водними ресурсами, щоб привести її у відповідність до подій в Європейському Союзі, зокрема, в рамках Рамкової директиви про води (РДВ) [56]. Хоча водний

кодекс України 1995 р. (Стаття 13) передбачає, що «державне управління у використанні та охороні та відтворенні водних ресурсів здійснюється в басейні річки», в сучасних умовах управління водними ресурсами в басейнах річок існує система галузевих, відомчих та місцевих функцій та структур державних адміністрацій, які мають галузеву та адміністративно-територіальну спрямованість, неефективний та незбалансований механізм регулювання водних відносин [57].

Перші органи річкових басейнів (Дніпро, Північний Донецьк, Південний Буг) не займалися управлінням річковими басейнами відповідно до Рамкової директиви ЄС про води, зосереджуючись на використанні води, розвитку інфраструктури та моніторингу водних потоків на місця водозабір і витрата води.

За останні десять років було зроблено певні кроки для подолання цієї ситуації. Закон України від 17 січня 2002 р. 2998-III, яка затвердила «Національну програму розвитку системи управління водними ресурсами», наголошує на необхідності проектування водної системи та її планування для річкових басейнів та передбачає створення річкових організацій басейни.

Прийняття закону «Про державну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 р. № 1629-IV підтвердив, що Україна дотримується принципів, викладених у Рамковій директиві про води [59; 60; 61].

Чинне законодавство України про води лише визначає принципи, згідно з якими водними ресурсами необхідно керувати в басейнах річок, але не визначає методи управління ними. Тому були створені ради асоціацій для забезпечення роботи адміністрацій асоціацій над питаннями, пов'язаними з розробкою планів управління асоціаціями. До складу цих рад входять представники обласних рад та адміністрацій, представники відповідних державних органів влади на регіональному рівні, представники водокористувачів, громадських організацій та наукових установ [57].

У Законі «Про основні принципи (стратегію) державної екологічної

політики України на період до 2020 року», прийнятому Верховною Радою України 21.12.2010 р. № 2818-VI, зазначено, що «система державного управління у сфері охорони вод вимагає негайного реформування у напрямку до інтегрованого управління водними ресурсами». До основних завдань поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки населення належить «реформа системи державного управління у сфері охорони та раціонального використання води шляхом запровадження комплексного управління водними ресурсами в басейні річки» [58].

Важливим кроком у розвитку правової бази управління водними ресурсами в Україні стало прийняття Верховною Радою України законопроекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження інтегрованих підходів до управління басейном річок». Реалізація положень закону дасть змогу вдосконалити законодавство України щодо впровадження інтегрованих підходів до управління водними ресурсами відповідно до вимог Рамкової директиви ЄС про води [62; 63; 64].

Зарубіжний досвід регулювання охорони природи цінний для України. Сьогодні держава повинна визначити реальні напрямки стабілізації як економічного розвитку, так і екологічної ситуації. Через досить критичну екологічну ситуацію та брак фінансових ресурсів наша країна обмежена у часі власними пошуками ефективних регуляторів природи. Для узгодження глобальних та регіональних пріоритетів у галузі охорони навколишнього середовища, забезпечення екологічної безпеки та врахування світового досвіду у галузі охорони природи ця система має особливе значення. Саме цей досвід сприятиме створенню збалансованого інституційного простору для співпраці між міжнародними екологічними організаціями та урядами.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ, ВІДТВОРЕННЯ ТА ОХОРОНИ ВОДНИХ БІОРЕСУРСІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.

3.1. Сучасний стан публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів на регіональному рівні

Сьогодні сфера використання, відтворення та охорони водних біоресурсів в Україні - це інтегрований виробничо-господарський комплекс, що об'єднує компанії, які виловлюють та видобувають водні біо ресурси, забезпечують постачання, зберігання, переробку та реалізацію рибної продукції, вирощування риби, відновлення та захист рибних запасів, потреби у суднобудуванні, судноремонті, будівництві машин, рибальському спорядженні, дослідженнях, конструкторському та технологічному розвитку, навчанні та перепідготовці тощо. Відновлення ефективного управління рибним сектором на національному та регіональному рівнях можливе завдяки комплексу заходів та запровадженню системного підходу до управління ним. Стратегічною частиною цього процесу є посилення співпраці між різними компаніями галузі шляхом поєднання їх економічних інтересів, створення інтегрованих структур із замкнутим виробничим циклом «улов – переробка – продаж» та фінансово-промисловими групами, включаючи холдингові компанії. Така взаємодія, яка відбуватиметься шляхом вироблення та реалізації скоординованої економічної політики країни щодо формування економічного союзу та асоціації, дасть змогу розширити представництво інтересів рибної галузі в Україні на міжнародній арені [64; 65].

Втілення можливостей національної системи стандартизації обтяжується недоліками законодавчої бази в цій галузі: закони розробляються у досить загальній формі. За цих обставин український ринок наповнений неякісною рибною продукцією, яку іноземні виробники у своїх країнах не можуть продати через невідповідність міжнародним стандартам. В Україні застосовуються всі

міжнародні стандарти, затверджені до 1992 року включно. Стандарти, розроблені державами-членами після «Угоди про проведення погодженої політики в галузі стандартизації, метрології і сертифікації» прийнятої 13 березня 1992 року, до якої Україна приєдналася, застосовуються лише нормами національного стандарту України. В Україні діють такі стандарти: ДСТУ - Державні стандарти України; ДСТУ./ГОСТ. - національні стандарти України, прийняті Міжнародною радою зі стандартизації, метрології та сертифікації як міжнародні стандарти; ДСТУ ГОСТ - національні стандарти, що відновили міжнародні стандарти (ГОСТ); ДСТУ ISO - національні стандарти, що запровадили стандарти Міжнародної організації зі стандартизації (ISO). ДСТУ EN - національні стандарти, що реалізують європейські стандарти (EN); РСТ СРСР - республіканські стандарти колишнього СРСР; ДК - класифікатори статусу; ГДТУ - Промислові стандарти України [65; 66].

На сьогоднішній день в Україні продовжують діяти стандарти колишнього СРСР, які не відповідають міжнародним вимогам та перешкоджають виконанню умов вступу України до СОТ та імплементації ст. 51 та 56 ЄС. Автор звернув увагу на ці проблеми на міжнародному семінарі Європейського Союзу в рамках інструменту інституційного будівництва ТАІЕХ, Київ, 2011 р. «Розвиток механізмів управління аквакультурою» та запропонував вдосконалити ДСТУ 2284-93 «Жива риба». Зокрема згідно з ДСТУ 2284-93 "Жива риба". Загальні технічні умови, вага одного екземпляра торгівельного коропа, виробленого на вітчизняних фермах, повинна становити від 250 до 600 г, вибраного коропа – від 600 г. до 1 000 г, що відповідатиме міжнародним стандартам і зможе впливати на експорт вітчизняних продуктів аквакультури та високий рівень продовольчого забезпечення в державах-членах [66; 67; 68; 69].

Відсутність стратегічного підходу щодо вирішення проблеми насичення внутрішнього ринку вітчизняних рибних продуктів на основі якісних замінників імпорту призвело до значного дисбалансу між попитом та пропозицією на деяких товарних ринках, що могло не лише витіснити

вітчизняну рибну промисловість за кордон, але й з внутрішнього ринку. Аналіз статті 16 Господарського Кодексу України, прийнятого Верховною Радою України від 16.01.2003 № 436-IV показує, що держава може субсидувати операторів: підтримувати виробництво життєво важливих харчових продуктів та операторів, що перебувають у критичній соціально-економічній ситуації, з метою фінансування капітальних вкладень для технологічного розвитку на рівні, необхідному для підтримки їх діяльності; які мають значний економічний вплив. Дослідження підкреслюють, що бюджетні субсидії на рибальство є важливим заходом для розвитку аквакультури, оскільки таке бюджетне фінансування передбачається для тваринництва, але не для виробництва риби та інших водних біологічних ресурсів [70; 72; 73].

З точки зору промисловості, необхідно передбачити бюджетні субсидії для аквакультури, належне фінансування діяльності, пов'язаної з розведенням та вирощуванням, розведенням продуктів із використанням ресурсозберігаючих біотехнологій, повагою до рибного господарства, розвитком власного виробництва кормів. Таке детальне вивчення світового досвіду підтверджує, що рибальство зможе працювати переважно в майбутньому без державної підтримки. Тому є всі підстави вважати, що вітчизняна ринкова економіка вийде на рівень стабілізації та збільшить виробництво конкуруючої риби та рибних продуктів з метою забезпечення продовольчої безпеки України [74; 75].

Український рибний промисел має великий потенціал розробка та відкритість для інвестицій та реалізація інвестиційних проектів, орієнтованих на технічне оновлення, розробку нових технологій та видів продукції. Заходи спрямовані на забезпечення раціонального використання, ефективного захисту та відтворення водних біологічних ресурсів, риболовлі на основі сталого розвитку з урахуванням природних, економічних та екологічних умов та створення умов для досягнення оптимальних рівнів водного риболовлі та вилову водних біологічних ресурсів [76].

Пріоритетним для рибного сектору України є розвиток аквакультури як окремого виду сільськогосподарської діяльності в системі агропромислового

виробництва, спрямованої на збільшення виробництва корисної органічної сільськогосподарської продукції, захист біорізноманіття та відновлення водних біологічних ресурсів у риболовлі, їх частинах та риболовецькій діяльності. допускати шкоду навколишньому середовищу [76; 77].

Питання раціонального використання водних об'єктів та розвитку аквакультури в Україні базуються на основних принципах українських законів "Про рибальство, промисловий риболовлю та охорону водних біологічних ресурсів", "Про диких тварин", "Про рибу, інші водні живі ресурси та харчові продукти з них", "Про аквакультуру", Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. 1245 «Заявити національну цільову економічну програму розвитку рибного господарства на період 2012-2016 років» [78; 79; 80].

В останні десятиліття світові запаси риби мають тенденцію до зниження. За цих умов майже всі розвинені країни почали активно розвивати вирощування водних біологічних ресурсів у контрольованих умовах. Розвиток ринку продуктів аквакультури передбачає комплекс заходів щодо охорони, відтворення, раціонального використання водних ресурсів та забезпечення глобальної конкурентоспроможності продуктів аквакультури. Аквакультура є найважливішою сферою зростання, і слід мати на увазі, що її розвиток базується на певних комерційних інтересах. До цього процесу була залучена держава, що виявилось у різних формах матеріального забезпечення. Забезпечення розвитку аквакультури, а також конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках, включає збільшення вилову водних біологічних ресурсів, відтворення водних біологічних ресурсів, відновлення та відновлення природних корисних копалин у рибному господарстві, проектування та обслуговування ферм для вдосконалення об'єктів аквакультури [81].

Підвищення продуктивності використання рибогосподарських органів для вирощування водних біологічних ресурсів в аквакультурі можливо за рахунок розширення сировинної та кормової бази рибного господарства, за

рахунок отримання державної підтримки діяльності компаній у промисловості; ремонт та модернізація існуючих об'єктів, будівництво сучасних рибогосподарських комплексів, будівництво сучасних підприємств з виробництва спеціалізованих кормів, посилення міжнародної співпраці із зарубіжними країнами в галузі рибного господарства, державна допомога на риболовлю в ексклюзивних (морських) економічних зонах зарубіжних країн у відкритих океанічних районах перепідготовка та підвищення кваліфікації державних службовців та службовців, діяльність яких пов'язана з формуванням та реалізацією державної рибної політики, включаючи охорону, експлуатацію та відтворення водних біологічних ресурсів, а також для задоволення управлінських та експлуатаційних потреб промисловості; розвиток галузевої науки про розробку новітніх технологій у харчовій промисловості, комбікормах, риболовних спорядженнях; проведення науково-дослідних робіт, спрямованих на вивчення кількісного та якісного стану водних біологічних ресурсів [82].

Розвиток ринку продуктів аквакультури в контексті поглиблення інтеграційних відносин спрямований на реалізацію національної політики підтримки розвитку рибного господарства, зміцнення виробничого та науково-технічного потенціалу, побудову масштабної інфраструктури, координацію діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, компаній, установ та організацій. вирішення найважливіших проблем у функціонуванні рибної галузі в аграрному секторі, створення сприятливих умов для стабілізації та збільшення обсягів вилову та виробництва рибної продукції, підвищення ефективності рибних запасів, здійснення заходів щодо їх відтворення та захисту. Розвиток ринку продуктів аквакультури передбачає системний підхід до взаємопов'язаних процесів отримання всіх видів аквакультурного обладнання від господарської діяльності та виготовлених з них продовольчих та непродовольчих товарів, включаючи їжу та запліднену ікру, пов'язану із сільськогосподарською продукцією [82].

У ситуації економічної кризи необхідно вирішити будь-яку економічну

проблему шляхом підвищення ефективності виробничого процесу за рахунок залучення мінімальних матеріальних витрат. Аквакультура не є винятком, створення рибних запасів та кормових ресурсів є ключовим ланцюгом для раціонального управління рибальством у водоймах природного та штучного походження. Вирішення цього питання вимагає детальних досліджень адаптаційних можливостей та взаємозв'язків між рибними запасами в їх екосистемі [81].

Основним шляхом розвитку рибного сектору України є забезпечення оптимальної продуктивності пластів шляхом створення умов для ефективної природної регенерації існуючих рибних запасів та споживання надлишкових запасів кормів рибами, які можуть їх ефективно поглинати, демонструючи високий рівень «органічних платежів за корми». Проблема використання риболовлі природними водоймами різних видів та походження пов'язана з основними проблемами, які в основному пов'язані з тим, що в багатьох випадках їх комплексне використання враховує інтегровані риболовецькі інтереси.

Заходи щодо збільшення обсягів рибної продукції, зокрема шляхом будівництва ферм, збільшення виробництва штучних кормів з біологічно активними домішками, створення ферм на базі інтенсивного вирощування риби, наразі не можуть бути реалізовані через відсутність фінансування та недоступність кінцевого продукту (риби). різні групи населення. Відновлення ресурсного потенціалу внутрішніх вод України вимагає систематичних заходів щодо відтворення водних біологічних ресурсів, які неможливі без допомоги держави та активної участі представників громадських організацій. Збільшення виробництва високоякісного насінневого матеріалу для розширення роботи з відтворення рибних ресурсів у внутрішніх водах України дозволить використовувати наявні риболовецькі запаси, які потребують насінневого матеріалу для подальшого виробництва товарів. Без підвищення ефективності вирощування риби неможливо збільшити обсяги промислового вирощування риби. Ця категорія фермерських господарств оцінює основні фонди та складну

технологію виробництва. Результати роботи рибних господарств більшою мірою залежать від впровадження технологічної дисципліни та матеріального забезпечення процесів виробництва риби, ніж у інших типах рибних господарств. Ефективність рибних інкубаторів останніми роками знижується і досі досягла неприпустимо низьких рівнів. В результаті задовольняється менше половини річного попиту комерційних ферм на насіннєвий матеріал. Через специфічну природу продукції компанії, що займаються штучним розведенням, не можуть працювати виключно на основі самофінансування. Основним джерелом покриття витрат риболовецьких компаній є бюджет, який відображає процеси макроекономічного перерозподілу. Особливістю рибної галузі є те, що більша частина витрат на відтворення відшкодовується до державного бюджету за рахунок отримання коштів від розподілу квот на комерційний промисел. Асигнування, що виділяються з бюджету, в принципі є поверненням коштів, отриманих від діяльності риболовецького комплексу у вигляді податків з виробничої діяльності та платежів за використання біологічних ресурсів. Тому Азовське та Чорне моря сприяють розвитку не лише рибного господарства, але й рибного господарства завдяки збільшенню виробництва життєздатних молодих цінних промислових видів риб у природних водоймах та водоймах [83; 84].

Штучне відтворення цінної іхтіофауни дуже важливе для відновлення риболовецького потенціалу та підтримки стійких рибних запасів у водоймах. Це питання особливо актуальне в умовах підвищеного антропогенного тиску, який має значний вплив на шляхи міграції риб та на погіршення їх природних умов для не вирішення ситуації.

Поставка цистерн в Україну здійснюється користувачами, громадськими організаціями, компаніями (що працюють в режимі) за рахунок компенсаційних фондів та благодійних внесків. Однак найбільше врегулювання водних біологічних ресурсів за рахунок державного бюджету було здійснено державними рибними господарствами, які входять до компетенції Держрибагентства [85].

У 2019 році в національні сховища було видано понад 15,6 мільйона екземплярів водних біоресурсів. Це на 8,6% більше запланованого та на 11% більше показника стану у 2018 р. З них: 7,2 млн. екземплярів рослинні види риб та 8,4 млн. особин. короп (короп) та місцеві мешканці (1,6 млн. екземплярів стерлінгів, 174 тис. екз. лосося та 3,2 млн. екземплярів м'ясоїдних тварин).

Лососева риба (дунайський лосось, веселка та коричнева форель) випускається у верхні річки Чернівці та Івано-Франківськ. Їх розводили в державній установі «Лопушно рибна форель».

Найбільший викид водних біологічних ресурсів (7,7 млн. Примірників). Херсонський виробничо-експериментальний завод з розведення молодняку иби. Зокрема, у Всесвіті понад 6,7 мільйона копій. рослинні види риб і коропів і 1 мільйон екземплярів щука [42].

Ще 4,9 мільйона екземплярів заселений рибний господарство часткова риба Новокаховка: 2,7 млн. екземплярів - рослинні види риб та коропів, 2,2 млн. екземплярів - щука, сом та щука. Зокрема: 1,6 мільйона екземплярів - російські стерляді та осетри, 1,2 мільйона екземплярів - рослинні види риб і коропів.

Крім того, у 2019 році радгоспи продовжували розширювати географію водних біоресурсів. Протягом року:

- Київ, Канів, Кременчук, Каховка, Кам'янськ (вперше в запасі за останні роки), Дністер, Житомир (в наявності в останні роки), Дніпровське водосховище;

- Дніпро-Бузька дренажна система;

- річки Десна, Сейм, Шостка, Псел, Південний Буг, Чайка, Рось, Тясмін, Серет, Черемош, Прут, Рибниця, Глухець, Піха, Озірний, Дніпро (низовина).

У 2019 році 288 суб'єктів підприємницької діяльності зібралися під режимом STRG, зібравши 26,7 мільйонів екземплярів молодь риби, що на 5,3% більше, ніж у 2018 році.

У 2019 році у водосховища було випущено 3,3 мільйона примірників за рахунок споживачів водних біоресурсів, громадських об'єднань рекреаційних рибалок, а також витрат на компенсацію та благодійні внески. молода риба.

У 2019 році в українські водні об'єкти України було імпортовано 45,7 мільйона екземплярів молодого риби, що майже відповідає показнику 2018 року (41,1 млн. особин) [42; 43].

На сучасному етапі державно-адміністративних та соціально-економічних перетворень в Україні рибальство має стратегічне значення для забезпечення продовольчої безпеки країни. Рибальство сприяє розробці настанов як у харчовій промисловості, так і в сферах діяльності публічного управління. Сучасний риболовецький стан важкий, оскільки обсяги рибпромислового виробництва значно зменшились, сировина знаходиться в центрі експорту, що загрожує перетворенню України в сировинну добавку до розвинених країн. В даний час існує багато проблем в галузі використання, відтворення та охорони водних біоресурсів. Розвиток у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів важливий в контексті економічних перетворень та забезпечення можливостей для сучасного бізнесу. У цьому контексті необхідно відновити та стабілізувати рибальство, посилити економічні процеси в цій галузі та створити механізми вдосконалення системи публічного регулювання його розвитку в умовах адміністративної реформи. Подальший розвиток використання, відтворення та охорони водних біоресурсів включає більш ретельне вивчення та застосування публічного управління, комплексний підхід до вирішення питань публічного регулювання галузі та обґрунтування її розвитку. Завдяки заходам щодо трансформації механізмів публічного управління була створена основа для подальших досліджень та певні перспективи для їх впровадження у практику відносин з публічним управлінням у цій галузі.

3.2. Удосконалення системи публічного управління у сфері

використання, відтворення та охорони водних біоресурсів

Ринок рибної промисловості України не забезпечується за рахунок власних ресурсів. Тому Україна постійно імпортує продукцію від партнерів-нерезидентів. Враховуючи численні проблеми українського рибопереробного комплексу, слід зазначити, що у дніпровських водосховищах можна збільшити вилов риби, особливо за рахунок поліпшення умов природного відтворення риби в загальних мілководних меліораціях та збільшення популяції цінних видів у Кременчуцькому та Дніпродзержинському водосховищах. Слід зазначити, що доцільно продовжувати роботу, спрямовану на перехід внутрішніх ферм до широкомасштабного впровадження ресурсозберігаючих технологій із переходом компаній на сучасні технології комерційного вирощування риби.

Специфіка рибної галузі вимагає здійснення необхідної державної підтримки для створення сприятливих умов для позик та інвестицій. Результати аналізу економічної ситуації України в рибній промисловості, що склалася у внутрішньому рибальстві, а також тенденції можливих змін показують, що за відсутності державної підтримки галузь не зможе подолати негативні закономірності свого розвитку.

Для забезпечення розвитку рибної промисловості держава повинна реструктурувати свою податкову та митну політику, яка фінансується з державного бюджету. Фінансування також слід надавати організаціям, які займаються вивченням, збереженням та відтворенням рибних запасів та дослідженнями організації, що виконують тематичні роботи загальнодержавного значення.

Отже, для того, щоб рибного господарства ефективно функціонувало, необхідно інвестувати в такі пункти:

- підтримка розвитку рибної промисловості на основі принципів екологічної стійкості, ефективності використання ресурсів, інновацій, конкурентоспроможності та науки;
- підтримка розвитку сектору аквакультури на основі принципів

екологічної стійкості, ефективності використання ресурсів, інновацій, конкурентоспроможності та науки;

- допомога в розвитку збуту та переробки продукції.

Для виведення досліджуваного сектору економіки із кризи, забезпечення стійкого промислового розвитку, зміцнення незалежності країни в галузі продовольства необхідно вирішити питання, пов'язані з екологічними та економічними проблемами розвитку рибного господарства, вдосконалити економічний механізм управління рибним господарством, інноваційні та інвестиційні процеси. використання природних водних живих ресурсів.

Велика увага повинна бути приділена науково-технічній підтримці та науковій підтримці рибальства. Пріоритетними напрямками будуть наукове обґрунтування кількості сировини та раціональний промисел, захист водних екосистем, технології переробки водних рибних ресурсів.

Водночас фінансування досліджень є головною проблемою, оскільки воно надзвичайно важливо для виробництва та постачання рибної продукції населенню, а отже, забезпечує продовольчу безпеку. Але поки що, коли Україна перебуває в глибокій кризі, стан промисловості не може фінансувати за рахунок державного бюджету. Коли всі витрати мінімальні, це стає питанням залучення інвестицій. Тому необхідно шукати нових партнерів, які врятують галузь.

Співпраця з країнами-партнерами також важлива у галузі спільного вивчення сировини, переробки та збуту риби, побудови інфраструктури в рибному секторі, навчання тощо. Ці заходи необхідні для усунення «вузьких місць» у рибній промисловості.

Було визначено, що для забезпечення ефективної системи управління рибним сектором необхідно створити стратегічні настанови для розвитку сектору.

Пріоритетною роллю рибної галузі є розвиток взаємодії Державного агентства рибного господарства України з адміністраціями регіонів у питаннях спільної компетенції. Державне агентство рибного господарства України

регулює свої відносини з регіональними органами влади на основі двосторонніх угод про координацію та спільну діяльність у сфері державного управління рибальством та використання водних біологічних ресурсів.

Слід зазначити, що Україна залишається однією з рибних країн, незважаючи на труднощі, пов'язані з ринковими реформами. Ефективність рибогосподарської діяльності залежить від стану відносин у секторі з організаціями, підприємствами та підприємствами.

Відсутність необхідної мотивації, інвестиційної діяльності та зниження продуктивності праці в промисловості призводить до того, що комерційні, біржові посередництва та інші невиробничі компанії забезпечують вищий рівень доходу, ніж виробнича діяльність. Система інструментів державного регулювання рибного господарства, заснована на оптимальному поєднанні заборонних заходів з інструментами сприяння, охорони та відтворення водних біологічних ресурсів та включає такі заходи, як: розширення прибережних квот; зменшення митних бар'єрів та адміністративних обмежень щодо постачання риби на внутрішній ринок; запровадження субсидій на пальне як форми державної допомоги; створення оптових рибних бірж; запровадження механізмів саморегулювання в системі промислового регулювання.

Механізм взаємодії приватного сектору, держави у формі державного агентства рибного господарства та науково-освітніх інститутів, базуватиметься на тісній співпраці між цими зацікавленими сторонами. У разі реалізації компанії виконуватимуть контракти, а навчальні та наукові установи готуватимуть кваліфікованих фахівців, а на прохання компаній та держави здійснюватимуть відповідні дослідження у галузі рибного господарства та управління сектором.

Формування ринку призводить до значних змін у відносинах між владою та бізнесом та між бізнесом. Економічна незалежність, яку здобули компанії при виборі партнера при укладанні контрактів на поставку та продаж продукції, створила умови для найбільшої можливої вигоди від бізнесу.

Ефективність рибного господарства залежить від рівня внутрішніх

відносин з організаціями, підприємствами та підприємствами.

Сучасне рибальство як нерозривний виробничо-господарський комплекс мало б розвинути міжгалузеву інтеграцію та співпрацю. Вона включає такі галузі: риба, що складається з видобувних галузей, переробка підгалузей та ферм, організації постачання та збуту, оптові торговці та торгові марки, організації громадського харчування. До складу комплексу також входять компанії машинобудування, зокрема судноремонт, суднобудування та машинобудування, листовий метал та виробництво; лісові та деревообробні компанії, легка промисловість, включаючи виробництво рибальського спорядження, кормова промисловість. Структура рибного господарства включає підрозділи, які виконують транспортні та будівельні роботи, підготовку робітників та фахівців з вищою та середньою спеціальною освітою, дослідження та розробки.

Таким чином, для вдосконалення публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів, вжити заходи щодо вдосконалення боротьби з нерегульованому та незаконному промислу відповідно до вимог Європейського Союзу шляхом підготовки проекту та подання на розгляд Уряду проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку підтвердження законності вилучення водних біологічних ресурсів з їх місць проживання та переробки вилову».

Також, одним із важливих етапів покращення публічного управління в галузі рибного господарства є узгодження нормативних актів Державного агентства рибного господарства України з українським законом «Про рибне господарство, промислове рибальство та збереження водних біологічних ресурсів» шляхом підготовки та подання на розгляд уряду кількох нормативних актів, включаючи проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження процедури видачі закону про технічний огляд суден, на які не поширюється класифікаційне товариство та сертифікат відповідності компанії та суден вимогам Міжнародного кодексу безпечної експлуатації суден та запобігання забрудненню 1993 року», та забезпечення отримання повної та

достовірної інформації про обсяги виробництва та реалізації рибної продукції, вирощеної в аквакультурі, шляхом підготовки та видання наказу Міністерства аграрної політики «Про затвердження річного звіту форми № 1 А-риби Виробництво аквакультури в 2012 році».

З метою вдосконалення публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів, слід реалізувати наступні стратегічні пріоритети:

- підвищення продуктивності риби у внутрішніх водних об'єктах шляхом підготовки проекту та подання на розгляд Уряду проекту нормативно-правового акта «Про затвердження рибних ферм та аквакультури кормових озер в регіонах України»;

- удосконалення правового механізму регулювання розробки та затвердження обмежень та прогнозів допустимого вилову конкретного використання водних біологічних ресурсів в органах рибного господарства (їх частин) шляхом складання та подання на розгляд Уряду проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про встановлення лімітів та прогнозів»;

- забезпечення відповідальності держави прапора шляхом підготовки та затвердження наказу Міністерства аграрної політики «Про затвердження порядку реєстрації риболовних суден»;

- забезпечення заходів щодо відновлення водних біологічних ресурсів внутрішніх та територіальних вод України, що є стратегічним державним продовольчим забезпеченням, включаючи підготовку та затвердження Положення Мінагрополітики «Про затвердження процедури штучного розведення (розмноження), вирощування водних біологічних ресурсів та їх використання»;

- розгляд питання використання водних споруд та водних об'єктів для риболовецьких цілей на основі умов оренди шляхом підготовки проекту та подання до Верховної Ради України проекту закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» та гармонізації загальних положень земельного та водного законодавства України «Про оренду державного та

комунального майна» та «Про приватизацію державного майна».

До того ж, з метою вдосконалення публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів, необхідно розширити систему державно-приватного партнерства у рибному господарстві за допомогою механізму, що дозволяє державі досягти оптимального співвідношення стратегічного контролю за діловою діяльністю на цивільній основі та якомога більшої економічної свободи державної власності. Виходячи із системної ролі технологічного ланцюга, пропонується змінити пріоритети запровадження концесій у рибному секторі.

З огляду на вищезазначене, правовий захист водних біоресурсів у галузі аквакультури (вирощування риби) повинен здійснюватися в контексті:

1) забезпечення сталого розвитку як основи економічного розвитку сектору аквакультури та насичення ринку якісною та безпечною рибною продукцією;

2) визначення об'єктів аквакультури на законодавчому та науковому рівні;

3) визначення заходів щодо охорони водних біоресурсів, що зазнали відповідного законодавчого закріплення та регулювання;

4) встановлення законодавчих вимог щодо охорони навколишнього середовища водних біоресурсів;

5) здійснення заходів, що забезпечують поліпшення екологічного стану водних об'єктів та підтримання прибережних захисних зон у рибного господарства в належному стані гігієни;

6) відтворення живих водних ресурсів;

7) дотримання вимог щодо транспортування риби та інших водних організмів;

8) встановлення юридичної відповідальності за порушення вимог щодо раціонального використання, відтворення та охорони водних біоресурсів;

9) характеристики відшкодування шкоди водним біоресурсам у галузі аквакультури.

Отже, захист водних біоресурсів в аквакультурі слід розглядати як систему правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на захист, відтворення та забезпечення раціонального використання живих водних ресурсів, підтримання належного екологічного стану водних біологічних ресурсів у процесі господарської діяльності. а також профілактика та боротьба із захворюваннями та смертю об'єктів аквакультури.

ВИСНОВКИ

В дипломній роботі визначено вирішення наукової проблеми, що включає обґрунтування теоретичної та методологічної бази та розробку практичних рекомендацій щодо вдосконалення публічного управління у сфері використання, відтворення та охорони водних біоресурсів. Отримані під час дослідження результати підтвердили основні припущення про важливу роль адміністративних реформ у процесі публічного управління рибним сектором. Це дає підставу робити висновки та пропозиції, що мають наукове та практичне значення.

1. Стійкий розвиток рибної галузі в Запорізькій області залежить від загальної цілеспрямованої та зваженої політики країни, яка включає підтримку промисловості, розвиток її матеріально-технічної бази, заходи з виробництва риби в системі аквакультури. Паралельно з розвитком морського рибальства, вектор глобальних векторів риболовлі розширює можливості штучного вирощування риби та водних організмів, а також прісної та солоної води.

2. Українське рибальське співтовариство одноставно підтримало реформу, спрямовану на трансформацію рибного ринку для забезпечення його конкурентоспроможності, соціальної орієнтації та різних форм власності та управління. Слід враховувати світовий досвід впровадження реформ шляхом адаптації до ситуації в Україні на основі національної угоди та врахування тенденцій у світовому рибальстві.

Державне регулювання ринкових відносин у рибному господарстві відбувається у формі безпосереднього впливу держави на діяльність компаній за допомогою правових та інших адміністративних методів та опосередковано - через податкові заходи та кредитно-фінансову політику. Як показує практика, ці форми регулювання взаємопов'язані.

4. Основна позиція Державного агентства рибного господарства України як центрального органу виконавчої влади, діяльність якого управляється та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра аграрної політики та продовольства України. Відповідно до нормативних актів Державного

агентства рибного господарства України головною роллю цього органу є реалізація державної рибної та рибної політики, охорона, експлуатація та відтворення живих водних ресурсів, регулювання рибальства, безпека морського транспорту; подання міністру пропозицій щодо формулювання державної політики у галузі рибного господарства та рибної промисловості, охорони, використання та відтворення водних живих ресурсів, морської безпеки суден риболовного флоту.

5. Встановлено, що після перетворення та реорганізації Державного комітету з рибного господарства у Державне агентство рибного господарства України було оптимізовано роботу персоналу та розширено повноваження Агентства. Відповідно до регламенту, Державне агентство рибного господарства України має завдання: узагальнити практику застосування законодавства у галузі рибного господарства, рибної промисловості, охорони та відтворення живих водних ресурсів, регулювання риболовлі, морської безпеки суден риболовного флоту, підготовка та підготовка актів щодо вдосконалення законодавства. Президент України, Кабінет Міністрів України, нормативно-правові акти Міністерства аграрної політики України з питань, що стосуються сфери діяльності Державного агентства рибного господарства України, та в установленому порядку подають їх міністру.

6. Визначено, що взаємодія Державного агентства рибного господарства України, промислових компаній та навчальних закладів, які готують фахівців з публічного управління, сприяє вдосконаленню та трансформації процесів публічного управління та відносин з державним управлінням.

Вдосконалено механізм взаємодії між Державним агентством рибного господарства України та Національною академією, що базується на принципах співпраці та закупівель для підготовки експертів з компетенцією у прийнятті рішень у галузі публічного управління, управління проектами та характеристиками публічного управління рибним господарством.

Збільшення потужності рибної промисловості - це його реформи щодо змін у його структурі, збільшення фінансування, запровадження інвестицій з

інших країн та використання їх досвіду. Це перспективний напрям у розвитку рибної промисловості програмування, покращення та покращення інформації про стан води потужності, використання міжнародного досвіду, збільшення інвестицій та збільшення логістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алимов С. І. Рибне господарство України: стан і перспективи Київ : Вища освіта, 2003. 35 с.
2. Положення про Міністерство рибного господарства України, затвердженого Указом Президента України від 20.01.1995 № 72/95.
3. Положення про Державний комітет рибного господарства України, затвердженого Указом Президента України від 06.11.1997 № 1250/97.
4. Про Концепцію розвитку рибного господарства України: Постанова Верховної Ради України від 13.07.2000 № 1885-III // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 41. С. 344.
5. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 06.02.2003 № 486-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 15. С. 107.
6. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 08.07.2011 № 3677-VI // Офіційний вісник України. 2011. № 59. 120 с.
7. Бузни А.Н., Сушко Н.А. Генезис рыбного хозяйства Украины. Менеджмент предпринимательской деятельности: материалы науч.-практ. конф. молодых ученых, аспирантов и студентов. Симферополь: ДИАЙПИ, 2012. 26–28 с.
8. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов Москва : ЭКСМО, 2007. 960 с.
9. Tacon A. G. Review of the state of world aquaculture. Regional reviews: Europe. FAO Fish, 2005. P. 120–125.
10. Вдовенко Н. М. Державне регулювання розвитку аквакультури в Україні: Монографія. Київ: Кондор-Видавництво, 2013. 464 с.
11. Григор'єва Т.В. Правові засади використання, охорони та відтворення водних живих ресурсів: монографія. Харків: Право, 2011. С. 176.
12. Про схвалення Концепції Державної програми забезпечення

технологічної безпеки в основних галузях економіки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.06.2003 № 351-р // Офіційний вісник України. 2003. № 25. С. 254.

13. Про схвалення Концепції Державної програми розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.05.2007 № 285-р // Офіційний вісник України. 2007. № 37. С. 241.

14. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми «Здорова нація» на 2009-2013 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.05.2008 № 731-р // Офіційний вісник України. 2008. № 37. С. 26.

15. Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку рибного господарства на 2012–2016 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.10.2011 № 1003-р // Офіційний вісник України. 2011. № 79. С. 58.

16. Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 № 2894-III // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 14. С. 97.

17. Індустріальне рибництво: Підручник / С. І. Алимов, А. І. Андрющенко. Севастополь : УМІ, 2010. С. 552.

18. Биотехнологии в аквакультуре: теория и практика / А. К. Богерук. Москва. : Росинформагротех, 2006. С. 232.

19. Государственные регуляторы эффективности работы рыбохозяйственного комплекса / В. А. Борисов, С. В. Ниточкина, Т. В. Карпушкина, Т. И. Топецина // Экономика, информатизация и управление рыбным хозяйством. 2005. № 1. С. 39–43.

20. Аквакультурне виробництво: від наукових експериментів до промислових масштабів / С. М. Кваша, Н. М. Вдовенко // Інвестиції, практика та досвід. 2011. № (20). С. 7–11.

21. Ефективність дотацій виробникам продукції тваринництва в Україні

/ А. Д. Діброва, Л. В. Діброва // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2010. Вип. 151. Ч. 1. С. 119–127.

22. Aquaculture in the Third Millennium. Technical Proceedings of the Conference on Aquaculture in the Third Millennium, Bangkok, Thailand, 20–25 February 2000. NASA, Bangkok and FAO, Rome, 2000. P. 397–416.

23. Marshall Dimock. Philosophy of Administration. - N.Y.: Prentice Hall Inc., 1978. P. 21.

24. American Public Administration: Past, Present, Future/Ed, by F.C. Mosher. The Univ. of Alabama Press, 1975. 570 p.

25. Дроник В. С. Теоретико-методичні аспекти державного регулювання розвитку рибного господарства України // Право та державне управління : зб. наук. пр. / [за ред. А. О. Монаєнка]. Запоріжжя : КПУ, 2012. № 2 (7). С. 178–182.

26. Дроник В. С. Державно-управлінські аспекти діяльності галузі рибного господарства // Право та державне управління : зб. наук. пр. / [за ред. А. О. Монаєнка]. Запоріжжя : КПУ, 2012. № 4 (9). С. 224–227.

27. Історія рибоохорони від Київської русі до незалежної України // Офіційний сайт Головного управління охорони водних біоресурсів у м. Києві: [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://main.golovrubvod.kiev.ua/index.php? Option = com_content& view = article&id=178: 2011-08-04-06-59-00&catid=1& Itemid= 83.

28. Руська правда: I редакція (Академічний список) / С.В. Юшков. Київ: Видавництво Української Академії, 1935: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/yushkov/yu.htm>.

29. Історія держави і права України: Академічний курс: у 2 т. : підручн. для студ. юридичн. спец. вузів / В.Я. Тацій, А.Й. Рогожин. Київ : Ін Юре. Академія правових наук України, Нац. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого, 2000. 646 с.

30. Русская история: Полный курс лекций / В.О. Ключевский: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bibliotekar.ru/rusKluch/index.htm>.

31. Збірник узаконень та розпоряджень робітничо-селянського уряду України за 1925 рік. Київ ; Харків : Друкарня ПУ УВО ім. М. Фрунзе, 1925. 1785 с.

32. Теоретико-методичні аспекти державного регулювання розвитку рибного господарства України / В.С. Дроник // Право і Безпека. Науковий журнал університету «КРОК» : Збірник наукових праць : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravoznaves.com.ua/period/chapter/8/74/2914>.

33. Про Державний комітет України по рибному господарству і рибній промисловості : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 1992 р. № 444: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/444-92-п>.

34. Про утворення Державного комітету України рибного господарства України : указ Президента України від 25 липня 1997 р. № 691/97 : [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/691/97>.

35. Про Державне агентство рибного господарства України : указ Президента України від 16 квітня 2011 р. № 484/2011 : [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/484/2011>.

36. Про органи рибоохорони Державного агентства рибного господарства України : наказ Міністерства Аграрної Політики та Продовольства від 19 січня 2012 р. № 26, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 6 березня 2012 р. за 379/20692 : [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0379-12>.

37. Адміністративне право України : підруч. / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 544 с.

38. Про затвердження Порядку конкурсного відбору інвестиційних, інноваційних, інфраструктурних та інших проектів розвитку з метою надання у 2010 році державних гарантій для їх фінансування: Наказ Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 10.08.2010 № 40 // Офіційний вісник України. 2010. № 63. С. 181.

39. Стратегічні імперативи розвитку рибопродуктового комплексу держави / І.Т. Кіщак, Н.О. Корнєва, О.Є. Новіков. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2014. Т. 1. Вип. 3(79). С. 5–17.

40. Самофатова В.А. Аналіз перспектив розвитку рибопереробної галузі в Україні. Економіка харчової промисловості. 2014. № 3(23). С. 51.

41. Державне регулювання та економіко-технологічні засади розвитку рибо продуктового комплексу / І.Т. Кіщак, Н.О. Корнєва, О.Є. Новіков. Вісник аграрної науки Причорноморя. 2015. Вип. 1. С. 39

42. Публічний звіт Державного агентства рибного господарства України за 2019 рік, 2019, с. 22.

43. Борщевский П., Дейнеко Л. Продовольственная безопасность страны: состояние и тенденции. Развитие государства. 2000. № 1– 6. С. 66–73.

44. Бузни А.Н., Сушко Н.А. Генезис рыбного хозяйства Украины. Менеджмент предпринимательской деятельности: материалы науч.-практ. конф. молодых ученых, аспирантов и студентов. Симферополь: ДИАЙПИ, 2012. С. 26–28.

45. Ганжуренко І.В. Сучасний стан і розвиток рибпромислового під комплексу України та світу. Вісник Одеського національного університету. 2013. № 18. Вип. 3/1. С. 72–78.

46. Митний пост «Миколаїв-морський». URL: <http://mk.sfs.gov.ua/okremi-storinki/mitni-punkti/115410.html>.

47. Неїжак В. Ізраїльтяни дадуть нам вудку на рибу. Голос України. 29 жовтня 2013, с. 28.

48. Загороднюк О.В. Формування та розвиток ринку риби і рибної продукції України: автореф. дис. к.е.н.: 08.00.03 «Економіка і управління національним господарством». Одеса, 2012. 24 с.

49. Демчук О.В., Сушко Н.А. Економіка рыбного хозяйства: учеб. пособ. Симферополь: ДИАЙПИ, 2012. 311 с.

50. Демчук О.В., Сушко Н.А. и др. Экономика и управление рыбной отраслью Украины: монография. Симферополь: ДИАЙПИ, 2012. 239 с.

51. Сиряк Н. Чем богатеет рыбный рынок. Крымские известия. 2008. № 7. С. 8–9.
52. Кобеньок Г.В., Закорко О.П., Марушевський Г.Б. Збереження біорізноманіття, створення екомережі та інтегроване управління річковими басейнами: Посібник для вчителів і громадських природоохоронних організацій. Київ: Wetlands International Black Sea Program, 2008. 200 с.
53. Уайт Г. География, ресурсы и окружающая среда. Москва: Прогресс, 1990. 544 с.
54. Социально-правовые механизмы природопользования (Анализ корщепций и подходов) / Ю.Г. Марков, В.Н. Турченко, Е.А. Чиркин, С. А. Юрков. Сер. Экология. Вып. 37. Новосибирск, 1995. 150 с.
55. Судук О. Ю. Вітчизняний та зарубіжний досвід розвитку системи управління водогосподарським комплексом // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред. М. І. Зверькова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569.) Одеса: Одеський національний економічний університет, 2015. Вип. 1. №56. С. 268–275.
56. Руководство по интегрированному управлению водными ресурсами в бассейнах // Global Water Partnership, International Network for Basin Organizations 2012. 111 с.
57. Водна рамкова директива ЄС 2000/60/ЕС. Основні терміни та їх визначення. К., 2006. 240 с. URL: <http://www.dbuvr.od.ua/documents/vrdua.pdf>.
58. Водний кодекс України: Закон України № 213/95-ВР від 06.06.1995 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/213/95>.
59. Интегрированное управление водными ресурсами: от теории к реальной практике. Опыт Центральной Азии / под. ред. проф. В. А. Духовного, д-ра В. И. Соколова, д-ра Х. Мантритилаке. Ташкент: НИЦ МКВК, 2008. 364 с.
60. Сташук В. А. Еколого-економічні основи басейнового управління водними ресурсами. Дніпропетровськ: ВАТ Вид-во «Зоря», 2006. 480 с.
61. Asche F. The value of sustainable fisheries: evidence from the retail sector in the U.K. Presentation to North American Association of Fisheries

Economists/ F. Asche, J. Insignares, C. Roheim. Newport. USA, 2009.

62. Chambers M. Status of open ocean aquaculture in New Hampshire. Open Ocean Aquaculture: From Research to Commercial Reality / M. Chambers, W. Howell, R. Langan, B. Celikkol, D. Fredriksson. Mexico, 2003. P. 233–245.

63. Commission of the European Communities. A strategy for the sustainable development of European aquaculture. 511 final. COM, 2002. 26 p.

64. Ecological Aquaculture: The Evolution of the Blue Revolution / B. A. Costa-Pierce. Great Britain. Blackwell Science, 2002 P. 101–102.

65. Єрмоленко В.М., Гафурова О.В., Гребенюк М.В. Аграрне право України: підручник. За заг. ред. В.М. Єрмоленка. Київ:Юрінком Інтер, 2010. 608 с.

66. Васенко О.Г., Бузевич І.Ю., Старко М.В., Голенчук Л.В. Рекомендації по проведенню досліджень масової загибелі риби при виникненні екстремальних ситуацій на водних об'єктах. Харків: УкрНДЦЕП, 1999. 36с.

67. Тюрин П.В. Биологические обоснования регулирования рыболовства на внутренних водоемах. Москва: Пищепроиздат, 1963. 120 с.

68. Сташук А.В., Єременко І.О. Міжнародний досвід басейнового підходу та перспективи його застосування в Україні // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції.Збірник наукових праць: Випуск XVII, № 2. Київ, СЕУ / Рівне, НУВГП, 2011. С. 345-352.

69. Судук О. Ю. Вітчизняний та зарубіжний досвід розвитку системи управління водогосподарським комплексом // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред. М. І. Звєрякова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569.) Одеса: Одеський національний економічний університет, 2015. Вип. 1. №56. С. 268–275.

70. Кирилюк О.В. Історія становлення басейнового підходу у географії та екологічному руслознавстві // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. Вінниця, 2007. Вип. 14. С.40-47.

71. Хвесик М. А. Головинський І.Л., Яроцька О.В. Продуктивність водоресурсних джерел України: теорія і практика. Київ, 2007. 412 с.

72. Артющенко О. В. Система басейнового управління водними ресурсами як складова організаційно-економічного механізму водокористування // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економіка: зб. наук. праць НУВГП. Рівне, 2006. Вип. 4(36), ч. 2. С. 3–9.

73. Вострікова Н. В. Аналіз стану законодавчої бази щодо інтегрованого управління водними ресурсами в Україні // Державне будівництво, 2014. № 1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/index.html>.

74. Вострікова Н. В. Принципи та завдання удосконалення державного управління водними ресурсами в Україні // Наукові розвідки з державного та муніципального управління: збір. наук. праць. Київ: АМУ, 2014. №2. С. 221-231.

75. Кобеньок Г.В., Закорко О.П., Марушевський Г.Б. Збереження біорізноманіття, створення екомережі та інтегроване управління річковими басейнами: Посібник для вчителів і громадських природоохоронних організацій. Київ: Wetlands International Black Sea Program, 2008. 200 с.

76. Уайт Г. География, ресурсы и окружающая среда. Москва: Прогресс, 1990. 544 с.

77. Социально-правовые механизмы природопользования (Анализ корщепций и подходов) / Ю.Г. Марков, В.Н. Турченко, Е.А. Чиркин, С. А. Юрков. Сер. Экология. Вып. 37. Новосибирск, 1995. 150 с.

78. Руководство по интегрированному управлению водными ресурсами в бассейнах // Global Water Partnership, International Network for Basin Organizations 2012. 111 с.

79. Интегрированное управление водными ресурсами: от теории к реальной практике. Опыт Центральной Азии / В. А. Духовного, В. И. Соколова, Х. Мантритилаке. Ташкент: НИЦ МКВК, 2008. 364 с.

80. Сташук В. А. Еколого-економічні основи басейнового управління

водними ресурсами. Дніпропетровськ: ВАТ Вид-во «Зоря», 2006. 480 с.

81. Haki. Regional Review on Trends of Aquaculture Development in Europe. Fish Culture Research Institute / Haki. Szarvas, Hungary, 1999. 237 p.

82. Impact Of WTO And Trade Negotiations On Fisheries [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.thefishsite.com/articles/863/impact-of-wtoand-trade-negotiations-on-fisheries>.

83. Introduction to fisheries subsidies in the WTO [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.wto./english/tratop_e/rulesneg_e/fish_e/fish_intro_e.htm.

84. Johnson G. Long-term Agricultural Policies for Central Europe / G. Johnson. – International Center for Economic Growth. San Francisco, 1996. P. 182.

85. FAO Fishstat. Plus. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fao.org/fi/statist/FISOFT/FISHPLUS.asp>.

Додаток А

Добування водних біоресурсів, т

Таблиця 2.1.

	Добування водних біоресурсів					у т. ч. риби
	усього	у т. ч. за видами водойм				
		у внутрішніх водних об'єктах	у виключній (морській) економічній зоні України	у виключних (морських) економічних зонах інших держав	у відкритому морі	
1995	400191	67816	30133	279548	22694	363444
1996	390819	55107	19563	306861	9288	376424
1997	419971	41721	30239	346176	1835	411742
1998	386097	40736	35825	307913	1623	379234
1999	341977	42523	45050	251101	3303	332199
2000	350087	38210	56990	175033	79854	346699
2001	333363	38257	134585	151613	8908	310451
2002	293205	38011	93030	153324	8840	253847
2003	248176	37703	55027	140991	14455	222385
2004	225905	35365	52467	126834	11239	195067
2005	265585	37396	61176	149622	17391	234185
2006	228840	36701	46799	122374	22966	202231
2007	213669	43207	46909	123553	-	198335
2008	244527	41229	55037	140705	7556	220543
2009	256853	42201	67314	147338	-	238600
2010	218681	38364	69725	110592	-	215017
2011	211182	37574	74870	98738	-	205285
2012	203926	41569	63454	98903	-	195490
2013	225802	45695	78848	96578	4681	216354
2014 ¹	91252	39612	22181	20263	9196	80958
2015 ¹	88552	38507	34205	... ²	... ²	73963

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

² Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності інформації.

Додаток Б

Особливості розвитку системи управління водними ресурсами
в різних країнах

Таблиця 2.2.

Країна	Структурний елемент системи управління водними ресурсами	Особливості управління водними ресурсами	Недоліки
1	2	3	4
Бразилія	Національна Рада з водних ресурсів; Ради штатів і федерального округу з водних ресурсів; комітети річкових басейнів; органи на федеральному, муніципальному рівнях, а також на рівні штатів, управління водними ресурсами й водогосподарські агентства	децентралізація, басейновий принцип управління	система управління водним господарством громіздка за рахунок обов'язкової участі в розробці та реалізації водної політики представників політичних і громадських організацій
Велика Британія	Міністерство сільського господарства та Міністерство навколишнього середовища, Національна асоціація, водні управління, недержавні організації	комплексний, екосистемний підхід, система управління децентралізована, але державна політика у сфері використання та охорони водних ресурсів визначається урядом країни	порушений цілісний підхід до використання водних ресурсів
Іспанія	Міністерство навколишнього середовища, басейнові організації, змішаний орган - асоціація, яка об'єднує інтереси держави і водокористувачів	гідрографічний принцип управління	порушується принцип рівності учасників

Німеччина	Міністерство навколишнього середовища, захисту природи та ядерної безпеки, регіональні органи управління і муніципалітети	функції управління розподілені між федеральними, регіональними та місцевими органами управління, децентралізація, інтегроване управління водними ресурсами	порушений принцип прозорості при прийнятті управлінських рішень
Франція	Міністерство навколишнього середовища, урядові органи, Комітет річкового басейну (басейнова рада) і Водне агентство	децентралізація, вода – загальне багатство суспільства, вода платить за воду (водокористувачі повинні повністю покривати затрати, необхідні для інвестування в розвиток водогосподарської інфраструктури), «забруднювач платить»	система управління водним господарством надзвичайно громіздка за рахунок децентралізації
Японія	Міністерство будівництва та регіональні органи влади - префектури	система управління децентралізована, але державна політика у сфері використання та охорони водних ресурсів визначається урядом країни	порушений цілісний підхід до використання водних ресурсів